

Sprawozdanie stenograficzne

z rozpraw

galicyjskiego Sejmu krajowego.

7. posiedzenie 3. sesyi, VI. peryodu Sejmu galicyjskiego

z dnia 16. marca 1892.

Treść: Urlopy pp. Sali i Zamoyskiego. — Spis petycyj. — Przemowa p. Żardeckiego na poparcie petycji gminy Sonina o subwencyę na restauracyę kościoła. — Przemowa p. Teliszewskiego na poparcie petycji gminy Isaje o przemianę szkoły na etatową. — Oświadczenie zastępcy marszałka p. Chamca, w sprawie urządzenia wystawy szkół przemysłowych. — Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie urządzenia służby zdrowia w gminach i na obszarach dworskich. — Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o fundacyi Skarbkowskiej. — Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o dodatku drożyznianym dla urzędników i sług Wydziału krajowego i zakładów krajowych. — Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie spraw górniczych. — Pierwsze czytanie i uzasadnienie wniosku p. Teliszewskiego o zmianę sejmowej ordynacyi wyborczej w celu zaprowadzenia bezpośrednich wyborów w kuryi mniejszej posiadłości. — Rozprawa formalna nad tem. — Głosy pp. Ludwika hr. Wodzickiego, Antoniewicza, Teliszewskiego i Abrahamowicza. — Uchylenie wniosku p. Teliszewskiego w pierwszym czytaniu. — Sprawozdanie i przyjęcie wniosku komisji gospodarstwa krajowego z petycji gmin Bielany, Kańczuga, Nowa wieś, Łęki i Osiek, tudzież obszarów dworskich Osiek i Malec powiatu bialskiego, o wykonanie kanału ulgi między rzekami Macochą i Sołą, celem uchylenia wylewów Macochy i dostarczenia zarobku ludności dotkniętej niedostatkiem. — Sprawozdanie i przyjęcie wniosku komisji gospodarstwa krajowego z petycji Juliana hr. Brunickiego o zarządzenie wypracowania projektu regulacyi potoku Żezawy. — Sprawozdanie i przyjęcie wniosku komisji gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie urządzenia krajowego praktycznego kursu dozorców melioracyjnych. — Sprawozdanie i przyjęcie wniosku komisji administracyjnej w przedmiocie nadania gminie miasteczka Andrychów prawa poboru opłaty gminnej od posiadania psów, z projektem ustawy oznaczającej tę opłatę w kwocie 2 zł. od każdego psa w tej gminie utrzymwanego. — Sprawozdanie i przyjęcie wniosku komisji petycyjnej o petycji p. Feliksa Pławickiego, o ustanowienie posterunku żandarmeryi w Szczawnicy, powiecie nowotarskim. — Sprawozdanie komisji petycyjnej o petycji diaków gr. kat. dyecezyi stanisławowskiej, o polepszenie ich bytu materialnego. — Głosy pp. Antoniewicza i sprawozdawcy Merunowicza. — Przyjęcie wniosku komisji. — Sprawozdanie i przyjęcie wniosku komisji petycyjnej o petycji Bazylego Watiuhy

z Hoszowa, o odpisanie procentów od pożyczki w kasie pożyczkowej gminnej zaciągniętej. — Przekazanie do komisji sanitarnej petycji Wydziałów powiatowych w Jarosławiu, Sanoku, Samborze, Kolbuszowie i Cieszanowie, w sprawie budynków szpitali prowincjonalnych. — Oświadczenie p. Kramarczyka przeciwko twierdzeniu Ludwika hr. Wodzickiego, w sprawie wniosku p. Teliszewskiego do zmiany ordynacji wyborczej. — Wniosek p. Fruchtmanna w sprawie zmiany ustawy gminnej dla miasteczek. — Zapowiedź 8. posiedzenia.

Początek posiedzenia o godz. 11. min. 15 przed południem.

Przewodniczący: Marszałek krajowy JE. Eustachy książe Sanguszko.

Sekretarze: pp. Wiktor, Dr. Paszkowski, ks. Siczyński i p. Stanisław Jędrzejowicz.

Ze strony c. k. Rządu: c. k. Namiestnik JE. Kazimierz hr. Badeni i c. k. komisarz rządowy hr. Łoś.

Obecnych posłów 128.

JE. Książe Marszałek. Sejm w komplecie, otwieram posiedzenie.

Protokół z szóstego posiedzenia uważam za przyjęty, ponieważ nie wniesiono żadnych zarzutów przeciw protokołowi.

Prosił o urlop p. Sala na 2 dni, udzieliłem mu go.

P. Zamoyski prosi o urlop ze względów rodzinnych aż do końca sesji. Kto się z tym zgadza, zechce rękę podnieść. (Większość.) Urlop jest uchwalony.

Proszę p. sekretarza Jędrzejowicza o odczytanie spisu petycji.

Sekretarz p. Stanisław Jędrzejowicz (czyta):

Wykaz petycji

wniesionych do Sejmu po dzień 16. marca 1892.

790. L. s. 937. Franciszek Semenetz nauczyciel 4 klasowej szkoły w Bełzie, przez p. Kowalskiego, o zaliczkę na płacę — do komisji budżetowej.

791. L. s. 939. Włodzimierz Gudzio, kierownik szkoły w Birczy, przez p. Gniewosza, o podwyższenie płac nauczycielom tamtejszej szkoły — do komisji szkolnej.

792. L. s. 940. Antoni Mroczkowski nauczyciel w Zagórze, przez p. Merunowicza, o policzenie lat służby — do komisji szkolnej.

793. L. s. 941. Grzegorz Blij kierownik 4 klasowej szkoły ludowej w Czortkowie, przez p. Zolla, o policzenie lat służby nauczycielskiej — do komisji szkolnej.

794. L. s. 942. Adam Wojdałowicz nauczyciel w Lubeni, przez p. Adama Jędrzejowicza, o podwyższenie płacy — do komisji szkolnej.

795. L. s. 944. Wojciech Topolski nauczyciel w Brzyszczech, przez p. Asnyka, jak wyżej — do komisji szkolnej.

796. L. s. 945. Stanisław Sawicz nauczyciel w Litiatynie, przez p. Szeliskiego, o dodatek drożyzniany i o podwyższenie płacy — do komisji budżetowej.

797. L. s. 946. Jan Fałowicz nauczyciel w Kamiennej, przez p. Sawczaka, o zapomogę — do komisji budżetowej.

798. L. s. 947. Maksymilian Skomorowski nauczyciel w Olchowcu, przez p. Szeliskiego, o zapomogę — do komisji budżetowej.

799. L. s. 948. Władysław Macha nauczyciel w Myślachowicach, przez p. Popowskiego, o zapomogę — do komisji budżetowej.

800. L. s. 949. Józef Dültz emerytowany nauczyciel w Krowodrzy, przez p. Weigla, o zapomogę i podwyższenie emerytury — do komisji budżetowej.

801. L. s. 950. Julia Steinsberg nauczycielka w Brodach, przez p. Zolla, o zrównanie pod względem płacy ze starszymi nauczycielami — do komisji szkolnej.

802. L. s. 951. Emilia Balicka wdowa po nauczycielu w Chmielówce, przez p. Olpińskiego, o zapomogę — do komisji budżetowej.

803. L. s. 952. Teofila Proskurnicka wdowa po nauczycielu w Żydaczowie, przez p. Herasymowicza, o podwyższenie pensji wdowiej dodatku na wychowanie dzieci i o zapomogę — do komisji budżetowej.

804. L. s. 953. Nauczyciele c. k. seminaryum nauczycielskiego żeńskiego we Lwowie, przez

- p. Stanisława Badeniego, o zasiłek na założenie internatu dla uczennic zakładu — do komisji budżetowej.
805. L. s. 954. Nauczyciele i nauczycielki okręgu szkolnego krakowskiego, przez p. Zolla, o zrównanie płac, podwyższenie dodatków pięcioletnich i o dodatki na mieszkanie — do komisji szkolnej.
806. L. s. 955. Nauczycielki 5 klasowej szkoły żeńskiej w Podgórzu, przez p. Zolla, o dodatek drożyzniany — do komisji budżetowej.
807. L. s. 956. Nauczyciele 4 klasowej szkoły w Zakliczynie, przez p. Stanisława Jędrzejowicza, o przeniesienie ich do IV klasy płac nauczycielskich — do komisji szkolnej.
808. L. s. 957. Nauczyciele 5 klasowej szkoły chłopców w Rzeszowie, przez p. Zbyszewskiego, o dodatek drożyzniany — do komisji budżetowej.
809. L. s. 958. Ci sami, przez p. Zbyszewskiego, o podwyższenie płac — do komisji szkolnej.
810. L. s. 959. Młodszy nauczyciele w mieście Stanisławowie, przez p. Czartoryskiego, o podwyższenie płac — do komisji szkolnej.
811. L. s. 960. Nauczycielstwo powiatu cieszanowskiego, przez p. Puzyńkę, o dodatek drożyzniany, podwyższenie płac i zniesienie lat służby — do komisji szkolnej.
812. L. s. 961. Rada szkolna miejscowa w Trzebini, przez p. Popowskiego, o podwyższenie płac tamtejszym nauczycielom — do komisji szkolnej.
813. L. s. 962. Rada szkolna miejscowa w Bolechowie, przez p. Okuniewskiego, jak wyżej — do komisji szkolnej.
814. L. s. 963. Ta sama, przez p. Okuniewskiego, o ustanowienie stałych katechetów dla tamtejszych szkół i o przyznanie im remunery — do komisji szkolnej.
815. L. s. 964. Zarządy 4 klasowych szkół gminnych VII. i VIII. w Krakowie, przez p. Zolla, o zrównanie płac tamtejszych nauczycieli — do komisji szkolnej.
816. L. s. 965. Główne Towarzystwo pedagogiczne we Lwowie, przez p. Stanisława Badeniego, o uregulowanie płac nauczycieli ludowych i o zmianę niektórych postanowień ustaw szkolnych — do komisji szkolnej.
817. L. s. 966. To samo, przez p. Romanowicza, o dodatek drożyzniany dla nauczycieli ludowych — do komisji budżetowej.
818. L. s. 967. Towarzystwo pedagogiczne w Rzeszowie, przez p. Zbyszewskiego, o podwyższenie płac nauczycielom szkół ludowych i o przyznanie dodatku drożyznianego — do komisji szkolnej.
819. L. s. 968. Wydział powiatowy w Kolbuszowej, przez p. Wład. Koziębrodzkiego, w sprawie ustanowienia sądu kolegijskiego z siedzibą w Kolbuszowej — do komisji prawniczej.
820. L. s. 969. Wydział powiatowy w Husiatynie, przez p. Kornela Horodyskiego, o ustanowienie sądu obwodowego w Czortkowie — do komisji prawniczej.
821. L. s. 970. Ten sam, przez tegoż posła, o zaprowadzenie seminarium nauczycielskiego w Czortkowie — do komisji szkolnej.
822. L. s. 971. Wydział powiatowy w Husiatynie, przez p. Kornela Horodyskiego, w sprawie poborów należności na rzecz Rad szkolnych miejscowych — do komisji szkolnej.
823. L. s. 972. Wydział powiatowy w Czortkowie, przez p. Jana Gnoińskiego, o ustanowienie sądu kolegijskiego w m. Czortkowie — do komisji prawniczej.
824. L. s. 973. Ten sam, przez tegoż posła, w sprawie regulacji waluty w Monarchii Austro-Węgierskiej — do komisji administracyjnej.
825. L. s. 974. Ten sam, przez tegoż posła, o uchwalenie ustawy przeciw pokątnemu piarstwu — do komisji prawniczej.
826. L. s. 975. Ten sam, przez tegoż posła, o powiększenie subwencji na budowę dróg powiatowych i gminnych — do komisji budżetowej.
827. L. s. 976. Ten sam, przez tegoż posła, o uchwalenie ustawy o zalesnieniu nieużytków — do komisji gospodarstwa krajowego.
828. L. s. 977. Wydział powiatowy w Rzeszowie, przez p. Adama Jędrzejowicza, o pomoc

- dla ludności tamtejszego powiatu z powodu niedostatku — do komisji budżetowej.
829. L. s. 978. Gmina m. Krakowa, przez p. Weigla, o powiększenie liczby posłów z m. Krakowa — do komisji prawniczej.
830. L. s. 979 Gminy Handzlówka, Hussów i Albigowa, przez p. Żardeckiego, o oddanie gminom załatwiania spraw o obrazę czci — do komisji prawniczej.
831. L. s. 980. Te same, przez tegoż posła, o ulgi legalizacyjne przy spisywaniu kontraktów i innych dokumentów od przeniesienia własności nieruchomości — do komisji prawniczej.
832. L. s. 981. Te same, przez tegoż posła, w sprawie mającej się uchwalić ustawy łowieckiej — do komisji administracyjnej.
833. L. s. 982. Gmina Żelazówka w powiecie dąbrowskim, przez p. Męcińskiego, o wyłączenie jej z okręgu sądu powiatowego w Żabnie a przyłączenie napowrót do sądu w Dąbrowej — do komisji prawniczej.
834. L. s. 983. Gmina Łomnica, przez p. Potoczka, o udzielenie dla tamtejszych mieszkańców zapomogi w soli — do komisji gospodarstwa krajowego.
835. L. s. 984. Ta sama, przez tegoż posła, o zapomogę głodową — do komisji budżetowej.
836. L. s. 985 Gmina Futory, przez p. Puzynę, o pomoc dla dotkniętych głodem mieszkańców tamtejszych — do komisji budżetowej.
837. L. s. 986. Gmina Mostki, przez p. Merunowicza, o odpisanie jej reszty z pożyczki zaciągniętej z funduszu krajowego na budowę szkoły — do komisji budżetowej.
838. L. s. 987 Gmina Sonina, przez p. Żardeckiego, o wsparcie na restauracyą starożytnego kościoła tamże — do komisji budżetowej.
- JE. Ksiązę Marszałek. Do tej petycji prosił o głos p. Żardecki. P. Żardecki ma głos.
- P. Żardecki Gmina Sonina wniosła petycyę o udzielenie zasiłku na restauracyę kościoła. Na tę petycyę ośmielam się zwrócić uwagę Wys. Sejmu i komisji budżetowej. W gmi-
- nie tej nie istnieje probostwo, lecz przyłączoną jest ona do kościoła w Łańcucie..
- Kościół ten jest zbudowany w XIII. wieku i przez kilkaset lat był kościołem parafialnym tej gminy, dopóki nie była przyłączoną do parafii w Łańcucie. Kościół w Soninie jest zabytkiem dawnej przeszłości i z wielką czcią i uszanowaniem w tej gminie jest utrzymywany i chroniony.
- Wszelkie wydatki z tem połączone gmina ponosi z własnych funduszków. W roku ubiegłym gmina sprawiła własnym kosztem nowe organy. Obecnie stan tego kościoła jest tego rodzaju, że wymaga reparacyi, która funduszami lokalnymi nie da się pokryć. Dlatego popieram tę petycyę i wyrażam prośbę, aby ile możności była uwzględnioną.
- Sekretarz p. Stanisław Jędrzejowicz (czyta dalej spis petycji):
839. L. s. 988. Gmina Lubomierz i okoliczne, powiatu bocheńskiego przez p. Hoszarda, o zarządzenie robót publicznych nad rzeką Stradomką, dla dania zarobku głodującej ludności — do komisji gospodarstwa krajowego.
840. L. s. 989. Obszar dworski w Ożydowie przez p. Schnella, o zarządzenie regulacyi rzeki Sołotwy, dopływu Bugu — do komisji gospodarstwa krajowego.
841. L. s. 990. Pogorzelcy gminy Dobrzany, przez p. Abrahamowicza, o zapomogę — do komisji budżetowej.
842. L. s. 991. Towarzystwo gospodarskie galicyjskie we Lwowie, przez p. Władysława Koziębrodzkiego, o utworzenie przy szkołach rolniczych w Dublanach i Czernichowie doświadczalnych stacyj dla sztucznych nawozów — do komisji gospodarstwa krajowego.
843. L. s. 992. Oddział Łańcucko-Jarosławskiego Towarzystwa gospodarskiego przez p. Mikołaja Torosiewicza, jak wyżej — do komisji gospodarstwa krajowego.
844. L. s. 993. Stowarzyszenie kupców i przemysłowców w Kołomyi, przez p. Szczepanowskiego w sprawie budowy kolei lokalnej z Szeparowiec do Delatyna — do komisji drogowej.
845. L. s. 994. Komitet wystawy przemysłu budowlanego we Lwowie, przez p. Romano-

- wicza, o subwencyę na cele urzędzenia wy-
stawy — do komisji budżetowej.
846. L. s. 995. Towarzystwo gimnastyczne „So-
kół“ w Krakowie, przez p. Weigla, o sub-
wencyę — do komisji budżetowej.
847. L. s. 996. Towarzystwo gimnastyczne „So-
kół“ w Tarnopolu przez p. Kryni-
ckiego, jak wyżej — do komisji budżetowej.
848. L. s. 997. Towarzystwo ochotniczej straży
ogniowej w Jezupolu, przez p. Wojciecha
Dzieduszyckiego, o zapomogę na sprawienie
sikawki — do komisji budżetowej.
849. L. s. 998. Towarzystwo „Szkilna pomoc“
we Lwowie przez p. Sawczaka, o zapomogę
do komisji budżetowej.
850. L. s. 999. Towarzystwo „Lwiwskij Bojan“
we Lwowie, przez p. Kowalskiego, o zapo-
mogę — do komisji budżetowej.
851. L. s. 1.000. Bursa im. św. Mikołaja w Prze-
myślu, przez p. Antoniewicza, o zapomogę —
do komisji budżetowej.
852. L. s. 1.001. Towarzystwo oświaty ludowej
w Tarnowie przez p. Rutowskiego, o sub-
wencyę — do komisji budżetowej.
853. L. s. 1.002. Towarzystwo śpiewackie „Lu-
tnia“ we Lwowie, przez p. Marchwickiego,
o subwencyę — do komisji budżetowej.
854. L. s. 1.003. Towarzystwo „Przymierze Braci“
„Agudas Achim“ we Lwowie, przez p. Gold-
mana, o subwencyę — do komisji budżet-
owej.
855. L. s. 1.004. Antoni Waligóra, właściciel
wzorowej pracowni machin rolniczych w Sta-
rym Sączu, przez p. Gustawa Romera, o
subwencyę na rozszerzenie zakładu — do
komisji przemysłowej.
856. L. s. 1.005. Franciszek Pększyc, rzeźbiarz
w Sokalu, przez p. Polanowskiego, o sub-
wencyę na rozszerzenie swej pracowni —
do komisji przemysłowej.
857. L. s. 1.006. Jan Olpiński, uczeń gimn. we
Lwowie przez p. Romanowicza, o zasiłek
na dalsze kształcenie się w rysunkach —
do komisji budżetowej.
858. L. s. 1.007. Aleksy Skrutok, uczeń Akade-
mii sztuk pięknych w Monachium, przez p.
Sembratowicza, o zapomogę — do komisji
budżetowej.
859. L. s. 1.008. Jan Trusz, uczeń szkoły sztuk
pięknych w Krakowie, przez p. Sałę, o sty-
pendyum — do komisji budżetowej.
860. L. 1.009. Felicja Gumowska we Lwowie,
przez p. Klemensa Dzieduszyckiego, o za-
siłek na kształcenie się w robotach kobie-
cych — do komisji przemysłowej.
861. L. s. 1.010. Wanda Podgórska w Warsza-
wie, przez p. Michalskiego, o subwencyę
na dalsze kształcenie się w muzyce — do
komisji budżetowej.
862. L. s. 1.011. Eugeniusz Strassern we Lwo-
wie, przez p. Stanisława Badeniego, o sub-
wencyę na kształcenie się w śpiewie —
do komisji budżetowej.
863. L. s. 1.012. Eugenia Jaroszyńska, wdowa
po oficjale kraiowego szpitala powszechnego
we Lwowie, przez p. Czyżewicza, o po-
większenie pensji wdowiej i o zapomogę —
do komisji budżetowej.
864. L. s. 1.013. Walerya Schmid, wdowa po
rządcy szpitala powsz. w Przemyślu, przez
p. Smolkę, o odprawę lub zapomogę — do
komisji budżetowej.
865. L. s. 1.014. Karolina Ploder, wdowa po
dytaryuszu Wydziału krajowego, przez p.
Szczęsnego Koziebrodzkiego, o dar z łaski
— do komisji budżetowej.
866. L. s. 1.015. Natalia Łuniewska, wdowa po
inżynierze asystencie Wydziału kraj. przez
p. Sałę o podwyższenie pensji wdowiej —
do komisji budżetowej.
867. L. s. 1.016. Eleonora Karwowska, wdowa
Lwowie, przez p. Rutowskiego, o pożyczkę
na założenie mleczarni — do komisji prze-
mysłowej.
868. L. s. 1.017. Wydział powiatowy w Lima-
nowej, przez p. Tadeusza Romera o pod-
wyższenie dotacyi na subwencye drogowe
— do komisji budżetowej.
869. L. s. 1.018. Gmina m. Bochni, przez p.
Hoszarda, o ustanowienie sądu kolegiálnego
z siedzibą w Bochni — do komisji pra-
wniczej.

870. L. s. 1.019. Gmina m. Tarnopola, przez p. Krynickiego, w sprawie budowy kolei wycynalnej z Tarnopola do Kopyczyniec, względnie do Dżuryna — do komisji drogowej.

871. L. s. 1.020. Gmina Żerosławice, przez p. Larysz Niedzielskiego, o zarządzenie robót publicznych nad rzeką Stradomką dla dania zarobku głodującej ludności — do komisji gospodarstwa krajowego.

872. L. s. 1.021. Rada szkolna miejscowa i gmina w Isajach, przez p. Teliszewskiego o przeistoczenie tamt. szkoły ludowej na etatową — do komisji szkolnej.

JE. Książę Marszałek. Do tej petycji prosił o głos p. Teliszewski.

P. Teliszewski ma głos.

P. Teliszewski. Wysokij Sojme! Wnijszem ja petycję hromady Isaja z proszeniem, szczyoby Wysokij Sojmi izwoływ poperty toje proszenie o pereminu szkoły filialnoj w szkołu etatowu. Wże wzhlad, szczyoby hromada staraje sia o tuju pereminu, to promawlaje szczyoby petycja najszła należyte u Wysokoho Sojma ocinenie i uznanie a to tym bilsze zasłuhuje na uznanie, szczyoby powit turezańskij, kotryj maju czest zastupowaty w toj Wysokoj Pałati, należyt do tych, kotri dosy na poły proświtnym majże poslidne misce zajmaje. Na 64 hromad w powiti, jest tilko 24 szkił, z czoho jest 10 filialnych a 14 etatowych. Z tych majże połowyna stoit pustkoju; hromada Isaja odna z najuboższych hromad w roci 1887 z własnoj woły i z własnoj inicjatywy wybudowała dim szkilnyj, wydała na se 3.000 guldeniw i zobowiazala sia płatyty na utrymanie uczytela 82 guldeniw riezno i tym wsim obowiazkom do nynisznoho dnia za dosyt dilaje.

Frekwencja toj szkoły z roku na rik zbil-szała sia i tak na r. 1887 buło ditej 76, w roci 88 ditej 81, w r. 1889 ditej 98, w roci 1890 ditej 115, a w roci 1891 jest 126 ditej uczaszczajuczych do toj szkoły.

W roci 1891. na toj pidstawi udała sia Zwerchnist hromadska i Rada szkilna miscewa do Rady szkilnoj okružnoj o pereminu toj szkoły z filialnoj na etatowu, bo wsi wymohy prawylni w tym wzhladi zachodyły. I jakuz widpowid oderzala na to.

Oto widpowid z 20. padołysta 1891 czy-sło 22.464 toho zmistu, szczyoby Rada szkilna okru-

zna ne jest w położeniu tuju szkołu w szkołu etatowu pereminyty.

Tomu, moi Panowe zwertaju sia do Was, szczyobyście zwolyły petycję tuju po hadci żadania hromady połahodyty a imenno zwertaju sia do komisji szkilnoj, szczyoby tuju petycję szczyoby w sij sesiji sojmowej załahodyła i pered Wysokoj Pałatoju po hadci toho proszenia z wneskom wystupyła.

Sekrejarz p. Stanisław Jędrzejowicz (czyta dalej spis petycyj):

873. L. s. 1022. Rada szkolna miejscowa w Libiążu małym, przez p. Madejskiego, o podwyższenie płacy tamt. nauczycielowi — do komisji szkolnej.

874. L. s. 1023. Zarząd szkoły ludowej w Szczakowej, przez p. Madejskiego, o podwyższenie płacy lub o dodatek dla tamt. nauczycieli — do komisji szkolnej.

875. L. s. 1024. Zarząd szkoły ludowej w Długoszynie, przez p. Madejskiego, o podwyższenie płacy lub o dodatek dla tamt. nauczyciela — do komisji szkolnej.

876. L. s. 1025. Kółko pedagogiczne w Jawornie, przez p. Madejskiego, o dodatek drożyzniany dla nauczycieli tamtejszej szkoły — do komisji budżetowej.

877. L. s. 1026. Kółko pedagogiczne w Dobczyczach, przez p. Larysz-Niedzielskiego, o podwyższenie płac lub o dodatek drożyzniany dla tamt. nauczycieli — do komisji szkolnej.

878. L. s. 1027. Nauczycielki młodsze szkoły żeńskiej 5-kl. w Krakowie, przez p. Madejskiego, o zrównanie ich płac z nauczycielkami etatowymi — do komisji szkolnej.

879. L. s. 1028. Nauczycielki młodsze 5-kl. szkoły żeńskiej w Podgórzu, przez p. Larysz-Niedzielskiego, o stabilizację — do komisji szkolnej.

880. L. s. 1029. Te same, przez p. Larysz-Niedzielskiego, o dodatek drożyzniany — do komisji budżetowej.

881. L. s. 1030. Nauczyciele i nauczycielki w Wieliczce, przez p. Larysz-Niedzielskiego, o podwyższenie płac i o dodatek drożyzniany — do komisji szkolnej.

882. L. s. 1031. Nauczyciele 4-kl. szkoły w Sanoku, przez p. Słoneckiego, o wyższą płacę i o dodatek — do komisji szkolnej.

883. L. s. 1032. Nauczyciele okręgu szkolnego brodzkiego, przez p. Sałę, o dodatek drożyzniany — do komisji budżetowej.
884. L. s. 1033. Nauczyciele i nauczycielki 4-kl. szkoły w Gdowie, przez p. Larysz Niedzielskiego, o podwyższenie płac — do komisji szkolnej.
885. L. s. 1034. Adam Krynicki, kierownik i Andrzej Nowak młodszy nauczyciel w Harcie, przez p. Bobrzyńskiego, o dodatek drożyzniany i o podwyższenie płac — do komisji budżetowej.
886. L. s. 1035. Władysław Sygnarski, nauczyciel w Posadzie olehowskiej, przez p. Bobczyńskiego, jak wyżej — do komisji budżetowej.
887. L. s. 1036. Ten sam, przez tegoż p. o zapomogę — do komisji budżetowej.
888. L. s. 1037. Franciszek Rossiwall, przez p. Bobczyńskiego, o podwyższenie płacy — do komisji szkolnej.
889. L. s. 1038. Paweł Jaśler, nauczyciel w Bliznem, przez p. Bobczyńskiego, o podwyższenie płacy i o dodatek drożyzniany — do komisji szkolnej.
890. L. s. 1039. Franciszek Łuszczki, nauczyciel w Bliznem, przez p. Bobczyńskiego, jak wyżej — do komisji szkolnej.
891. L. s. 1040. Adolf Gryziecki, nauczyciel w Łubnem, przez p. Bobczyńskiego, o dodatek drożyzniany — do komisji budżetowej.
892. L. s. 1041. Stanisław Drozd, nauczyciel w Woli rzedzińskiej, przez p. Rutowskiego, o zapomogę — do komisji budżetowej.
893. L. s. 1042. Michał Gigoń, nauczyciel w Tyńcu, przez p. Larysz Niedzielskiego, o przyznanie wyższej płacy — do komisji szkolnej.
894. L. s. 1043. Józef Lubiedzki, b. nauczyciel w Kościelcu, przez p. Madeyskiego, o doliczenie lat służby i przyznanie emerytury — do komisji szkolnej.
895. L. s. 1044. Paulina Gardzielówna, nauczycielka w Hłudnie, przez p. Bobczyńskiego, o dodatek drożyzniany — do komisji budżetowej.
896. L. s. 1045. Rozalia Stobiecka, wdowa po nauczycielu w Krakowie, przez p. Madey-
- skiego, o podwyższenie pensji wdowiej i o zapomogę na kształcenie dzieci — do komisji budżetowej.
897. L. s. 1046. Antonina Morawska, wdowa po nauczycielu, przez p. Stanisława Badeniego, o zapomogę — do komisji budżetowej.
898. L. s. 1047. Towarzystwo wzajemnej pomocy diaków dyecezyi przemyskiej, przez p. Kowalskiego, o zmianę §. 12. ustawy kraj. z 15. sierpnia 1866 o konkurencyi cerkiewnej — do komisji petycyjnej.
899. L. s. 1048. Towarzystwo gorzelników polskich w Sibieczowie, przez p. Rutowskiego, o subwencyę na wydawnictwo fach. czasopisma „Gorzelnik“ — do komisji budżetowej.
900. L. s. 1049. Towarzystwo oświaty ludowej w Krakowie, przez p. Chrzanowskiego, o subwencyę — do komisji budżetowej.
901. L. s. 1050. Zygmunt Sarnecki, redaktor ilustr. czasopisma „Świat“, przez p. Zolla, o subwencyę — do komisji budżetowej.
902. L. s. 1051. Dawid Reich, właściciel fabryki knotów i pasków we Lwowie, przez p. Barańskiego, o subwencyę i bezproc. pożyczkę — do komisji przemysłowej.
903. L. s. 1052. Emilia Fuglewicz we Lwowie, przez p. Scipiona, o subwencyę na kształcenie się w muzyce — do komisji budżetowej.
904. L. s. 1053. Lubina Babecka we Lwowie, przez p. Romanowicza, o subwencyę dla córki Mieczysławy na kształcenie się w śpiewie — do komisji budżetowej.
905. L. s. 1054. Maciej Błoński we Lwowie, przez p. Merunowicza, o zapomogę — do komisji budżetowej.
906. L. s. 1055. Teodora Rumijowska, wdowa po oficyaliście prywatnym we Lwowie, przez p. Sawczaka, o zapomogę — do komisji budżetowej.
907. L. s. 1056. Piotr Baczyński w Chyrowie, przez p. Stanisława Badeniego, o zapomogę — do komisji budżetowej.
908. L. s. 1057. Mieszkańcy gminy Winniki, powiatu żółkiewskiego, przez p. Korola, o subwencyę na regulacyę rzeki Świni — do komisji gospodarstwa krajowego.

909 L. s. 1065. 89 rodzin z gminy Ruda, powiatu bobreckiego, przez p. ks. Siczyńskiżgo, o zapomogę z powodu klęski nieurodzaju i gradu — do komisji budżetowej.

910. L. s. 1066. Wydział powiatowy w Złoczowie, przez p. Wincentego Gnoińskiego. w sprawie wydzielenia gminy Bałuczyn z okręgu powiatu złoczowskiego — do komisji administracyjnej.

911. L. s. 1067. Nauczyciele okręgu niskiego, przez p. Stanisława Jędrzejowicza, o podwyższenie płac i o dodatek drożyzniany — do komisji szkolnej.

JE. Książe Marszałek. Przed przystąpieniem do porządku dziennego, do formalnego traktowania spraw, prosił o głos p. Chamiec.

P. Chamiec ma głos.

Członek Wydziału krajowego p. Chamiec.

Wysoki Sejmie! Wśród zgiełku i wrzawy, które miały miejsce na ostatnim posiedzeniu Wysokiej Izby, nie dosłyszałem dokładnie przemówienia p. hr. Golejewskiego w odpowiedzi na przemówienie p. Romanowicza. Dopiero ze stenogramu, który mi został wczoraj zakomunikony, przekonałem się, że w przemówieniu szanownego p. Golejewskiego zawarte były następujące wyrazy (czyta ze stenogramu): „Pytałem się p. Hoszarda i Wereszczyńskiego i ci również powiedzieli, że nic nie wiedzą o tem, pokazuje się zatem, że członkowie Wydziału krajowego nic o tem nie wiedzieli i że p. Romanowicz sam wszystko urządził“ To się ściąga do tej wystawy, która jest urządzoną w gmachu sejmowym. Otóż w obawie, aby nie nastąpiło nieporozumienie i fałszywe tłómaczenie rzeczy. pozwalam sobie po porozumieniu się z członkami Wydziału krajowego z panami Hoszardem i Wereszczyńskim oświadczyć Wysokiej Izbie przedewszystkiem, że istniejąca wystawa została urządzoną w gmachu sejmowym na podstawie uchwały Wydziału krajowego, powziętej na posiedzeniu z dnia 15. listopada zeszłego roku pod mojem przewodnictwem, powtóre, że twierdzenie p. hr. Golejewskiego, iż członkowie Wydziału krajowego oświadczyli, że nic nie wiedzą i t. d. polega na nieporozumieniu, ponieważ ci członkowie Wydziału krajowego na których się szanowny poseł powołał, nic innego nie mieli na myśli, jak tylko oświadczenie, że nie aranżowali

tej wystawy, a zatem bliższych szczegółów o tem nie wiedzą.

JE. Książe Marszałek. Przystępujemy do porządku dziennego. Punktem pierwszym jest:

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie urzędzenia służby zdrowia w gminach i obszarach dworskich. (**Aleg. 112**).

Sprawozdawca p. Hoszard ma głos.

Sprawozdawca, członek Wydziału krajowego p. Dr. Hoszard. Pod względem formalnym wnoszę, ażeby to sprawozdanie przekazać komisji sanitarnej.

JE. Książe Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (Nikt). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Kto się z tym wnioskiem zgadza, zechce rękę podnieść. (Większość.) Jest przyjęty. Z kolei następuje:

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o fundacyi Skarbkowskiej. (**Aleg. 113**).

Sprawozdawca p. Chamiec ma głos.

Sprawozdawca Członek Wydziału krajowego p. Chamiec.

Stawiam wniosek, ażeby to sprawozdanie przekazać komisji budżetowej.

JE. Książe Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (Nikt). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Kto się z tym wnioskiem zgadza, zechce rękę podnieść. (Większość.) Jest przyjęty.

Z kolei następuje:

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego o dodatku drożyznianym dla urzędników i sług Wydziału krajowego i zakładów krajowych. (**Aleg. 114**.)

Sprawozdawca poseł Chamiec ma głos.

Sprawozdawca Członek Wydziału krajowego p. Chamiec. Stawiam wniosek, ażeby to sprawozdanie przekazać komisji budżetowej.

JE. Książe Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (Nikt). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Kto się z tym wnioskiem zgadza, zechce rękę podnieść. (Większość.) Wniosek jest przyjęty.

Z kolei następuje:

Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie spraw górniczych. (**Aleg. 115**.)

Sprawozdawca poseł Romanowicz ma głos.

Sprawozdawca Członek Wydziału krajowego p. Romanowicz. Wydział krajowy wnosi: Wysoka Izba raczy uchwalić wybór komisji górniczej z 8 członków złożonej, i odesłanie tego przedmiotu do tej komisji.

J.E. Książę Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (Nikt). Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Kto się z tym wnioskiem zgadza, zechce rękę podnieść. (Większość). Wniosek jest przyjęty.

Z kolei następuje :

Pierwsze czytanie wniosku posła Teliszewskiego o zmianę sejmowej ordynacji wyborczej w celu zaprowadzenia bezpośrednich wyborów w kuryi mniejszej posiadłości. (**Aleg. 116.**)

Do uzasadnienia wniosku prosił o głos p. Teliszewski. P. Teliszewski ma głos.

P. Teliszewski. Wysokij Sojme! Czy stawyty meni wnesenie moje o zminu ordynacji wyborczej sejmowij czy ni, czy peredkładaty na nowo projekt zakona na peredpoślidnym zasidaniu Sojma czerez mene predłożenyj, czy ni — takie pytanie postawym ja sobi na poślidnym zasidaniu Wysokoho Sojma. O tak ja pytam sebe na peredpoślidnym zasidaniu, koły słuczyl sia tu fakt, dosy w annałach naszoho parlamentarnoho žytia nezwistnyj, neczuwanyj, szczo postawlene wnesenie zaraz w perszim czytaniu zistało „a limine“ bez wchodzenia w jeho meritum widkynene. Sposib doty w naszym žytii parlamentarnym, o skilko meni zwistno, nepraktykowanyj, žyziem i zwyczajom parlamentarnym neuzakonnenyj, prynewoływ mene zawahaty sia, czy wystupyty meni z projektom kotryj w denekotrych zasnowach hodyw sia z ondym z tych wnesen kotri zistały widkieni, a to tym bilsze szczo toje wnesenie buło postawlene w formi tak newynnoj, szczo dijestno zdywyw mene toj modus procedendi, poneże sprawa ordynacji wyborczej pišla toho wnesenia składała sia w ruki samoho wysokoho prawytelstwa, a tym samym dawalaś jemu możniś zrobyty szczoś z toho abo ni. I to wnesenie zistało a limine widkynene. Zawahawjem sia odnak na odnu tylko chwyłu, bo zaraz pryjšło meni na dumku, szczo tu ne ide o se czyste formalne traktowanie, ale o oboronu swobody i praw politycznych toi czasty naszoj suspilnocy, kotra tych praw jest pozbawlena.

Pryjšowjem do pereświdczenia takoho, szczo mowczenie z mojj storony, szczo ustuplenie i pokienenie wnesenia bułoby niczym inszym, jak zdradoju na narodi, jak sprenewirjeniom sia światym obowiazkom, kotri na koždym pošli tiažat, bułoby tylko widstupleniem wid toj zasady, kotra stanowyt pidstawu ciłoho naszoho konstytucyjnoho, parlamentarnoho žytia. Bo na szczoż my tu wysłani i na szczoż tu zasidajem? Zdajeś meni, ta czejże wirno, szczo my vybrani w toj cili, szczo by pidperaty vse, szczo jest korystne, dobre, prawylne i sprawedywe, a poborjuwaty i pokonuwaty to wsio, szczo jest złe, nekorystne i nesprawedywe.

Toju hadkoju rukowodiaczysia ja riszyw sia peredložyty moje wnesenie, kotre dneś znachodyt sia w rukach Waszych. Ono ne nowe, ono tylko ponowlene. Pryhadajte sobi Panowe, szczo toje wnesenie ja na poślidnoj sesji sojmowej maw czast Wam peredložyty, szczo ja wże domahawjem sia imenem wyborciw moich zminy ordynacji wyborczej sojmowej w tym napriami, aby zminyty teperisznyj system poserednych wyboriw i wwesty natomist system wyboriw bezposerednych.

Na 17. zasidaniu druhoj sesji sojmowej mawjem ja czešt motywujuczy mij wnesok, wyskazaty hadky, prowidni idej, jaki mene rukowadyły i jaki sponukały mene stanuty na tim stanowyszczu, na kotrym doteper stoju. Dneś perekładajuczy znów moje wnesenie z denekotrymy tilko zminamy, ne zaberu wam mnoho czasu na umotywowanie jeho.

Do poperednych hadok na druhoj sesji sojmowej mnoju wyskazanych, zwolte Panowe dodaty szcze kilka inczych, kotrymy ja pry wneseniu toho projektu rukowodywjem sia. Peredwsim zaznaczyty muszu i to proszu pryniaty do widomocy, szczo toj wnesok ne plyne z ochoty zyskowania popularnocy. Ni, moi Panowe! Mij wnesok je wyplywom moho najhlubszoho pereświdczenia. Wnesok sej wyplywaje ne z woli mojj, ale z woli tych, kotri mene tu wysłaly, z woli moich wyborciw.

Wże w roci 1889, koły wystupowawjem jako kandydat, bez wsiakoj agitacji z kruhiw czysto selskich, zwernuły sia do mene wyborci z tym, szczo by žadaty zminy ordynacji wyborczej w naprjami wwedenia bezposerednych wyboriw. A zwidki taja ideja, zwidki toj naprjam

w zahali wyborciw pływne, to riez jasna. Każdemu precień widomo, chotiajby tilko maw primitiwne poniatie o politycznym żytiu konstytucyjnim, szczo zasada poserednych wyboriw, jaka u nas jest pryniata jest krajne ne sprawedływa.

Tak je, moi panowe! Nesprawedływostiu zowlu tuju ciłu naszu systemu poserednych wyboriw, bo taki ona ne je niczom inszym, jak tilko aktom nesprawedływosty. Hlańteż bo moi Panowe: z nastankom żytia konstytucyjnoho, koły wydano zakony osnowni — na samim wstupi zapysano tam na zamitnym mistcy wyraznymy bukwy: „od nynisznoho dnia wsi obywateli toj derżawy sut suprotyw prawu riwni“. Se jest pidstawoju ciłoho naszoho żytia konstytucyjnoho, a dywit sia: W toj czas po wydaniu toho zakonu, w kotrim krystalizuje sia życie, w kotrim pojavlaje sia ciła pownia żytia politycznoho, wydaje sia zakon, kotoryj supereczyt toj zasady, bo tam zaraz pry wykonanju toj zasady, pry najwyższym akti konstytucyjnim, bo pry akti wyborczim wwodyt sia neriwnist. Hlańte moi Panowe, bilsza posiłist wyberaje swoich posiłiw wprost i bezposeredno, włastyteli bilszych majetkiw stajut pered komisjeju wyborczoju z swoho kruzka wybranoju i sami wprost i bezposeredno na pidstawi swojij własnoj woły, na pidstawi swojeho własnoho pereświdczenia wskazujut toho, kotryj po ich dumci i ich najluczszym pereświdczeniu interesa ich zastupowaty maje, kotryj najluczsze je w syli suprotyw prawytelstwa wykazaty wsi krywdy, wsi nedostatky, wsi domahania swoich wyborciw.

Hlańte moi panowe, na kurju mijsku, na tych mijskich wyborciw. I im przyznano prawo stawaty i na pidstawi własnoho pereświdczenia własnymy ustamy wskazaty toho, kotryj icl zastupowaty maje.

Hlańte moi panowe szczo dalsze i w toj samoj kurji mensoroj posiłosty, wy majete ludej, kotri sami stajut i sami wskazujut swojego zastupnyka, a tymy ludmy w kurji mensoroj posiłosty sut wirylisty, kotri niczym majże ne rżniat sia ani stanowyskom suspilnym, ani obrazowaniem politycznym wid zahału silskich wyborciw. W tojsamoj kurji stojat i hołosujut własnymy ustamy na pidstawi własnoho pereświdczenia a tilko selane wyborci, tilko muzyki wyborci sut pozbawieni prawa bezposerednoho wskazywania swoich wyborciw, chotiajby ony ne znaty jak wysoki oplaczuwały podatky.

Czy jeste w syli pohodyty tuju zasadu z najprymitywnijszym poniatjem sprawedływosty? Ni, moi Panowe!

Tuju nesprawedływist moi panowe, ne tilko czujut lude, kotri zajmajut sia postojanno sprawamy publicznymy, kotri stojut na czeli i wedut pered w żytiu politycznym. Ni moi panowe! Seje wideczuwaje sam narid najnyższoj werstwy naszoj suspilnocy i zanosyt protest protyw takomu postupowaniu, majże deń w deń, pry kaźdim akti wyborczim.

Sej protest projawlaje sia budto sposobom wyraznym, budto w sposib dorozumitelnyj. W sposib wyraznyj znajdete projawu tuju czezez wyskazowanje newdowolenja na tuju systemu wyboriw teperisznych na zborach, na wiczach, wyskazanych bez żadnoj prowokacji.

Koły kilkoch selan wyborciw sia zijde, w sejczas u nych jawlaje sia hadka, szczo teperisznyj system wyborczij ne widpowidaje ich wymoham, ne widpowidaje wymoham sprawedływosty.

Tojsam protest pojavlaje sia pry teperisznych wyborach, imenno w toj formi, szczo wid roku 1861 uczast prawyborciw w prawyborach systematyczno umenszuje sia.

Szczo roku od perjodu wyborczoho do perjodu wyborczoho, szczo raz mensorze ludej bere uczast w prawyborach. Szczo se znaczyt?

To, szczo lude tii ne wirjat w toje, szczo by taja systema mohła daty im takoho zastupnyka, kotryjby buw wyrazom dijestnoj, prawdywoj ich woli, ich dijestnych żadań.

Zapanowała Panowe ta bajdużnist' pry prawyborach. Schodymo na toje, szczo pry prawyborach na wykazanych 200 abo 100 kilkadesiat prawyborciw staje ledwo 10, 15, 20 a wże najbilsze 30, reszta widpadaje. Neraz nawit sut' słuczai, szczo koły komisar prawytelstwennyj prychoydyt', to nema nawit na stilko ludej, szczo by utworyty z toho komisju i szczo by w zahali akt wyborczij rozpoczaty. To znaczyt' Panowe, szczo w zahali ludnist selska stratyła wiru w teperisznu systemu wyborczu. Szczo to je nesprawedływist, majże wsi odtinia partii politycznych otwerto przyznajut! A teper zapytaju sia tilko czomu to tak tiażko zminyty suprotyw toho, szczo wsi partii majże polityczni przyznajnt, szczo w tij toczci zachodyt' nesprawedływist, czomu tak tiażko tuju anomalii usunuty?

Na toje pytanie chotiaczy daty widpowid', trebacy sie rozhladnuty mence bilsze w zakydach, jaki sia pidnoszut' proty wsiakoj zmini ordynacji wyborcoj, a to dašt nam miru, czy i o skilko opravdane je stanowysko ot tych partij, ot tych paniw, ot tych reprezentantiw, kotri stojat' na stanowysku w sim wzhladi konserwatywnim, na stanowysku zachowania ordynacji wyborcoj sojmowoj w toj formi jaka nyni je.

O skilko meni zwistno, to motywy z kotrymy protywniky zminy ordynacji wyborcoj proti wadaniu zminy toi wystupajut, ne sut' znaczenia pryncypalnoho, zasadniczoho, ale mence bilsze oportunistycznoho. Zakidy ti, kotri pidnoszut' dekotri protywniky zminy ordynacji wyborcoj sut' dwojaki: imenno odni wkazujut' na toje szczo narid selskij, szczo wyborci selane polityczno nezriły, szczo narid neprošwiszczenyj nerozumlacizj donesłosty i wahy aktu wyborczoho. Szczo czerez wwedenie wyboriw bezposerednych wydawby sia na pidszepty elementiw destruktywnych, a druhij jestto zamit technicznej natury szczo se majže praktyczno ne możywo zadla braku syl widpowidnych tak orhaniw mistcewych hromadskich jak prawytelstwennyh.

Rozbyrajuczy perszij z tych zamitiw, muszu skazaty otwerto, szczo to je prostyj sofismat, szczo zakid toj nenacze wyborci selane bułyby polityczno nezriły i ne došwidczeni wahy i w zahali aktu wyborczoho ne rozumijuczi. Zakyd toj jest realnym žytciem zowsim neopravdanyj, bo proszu Paniw zważyty: teper u nas z koždyd dniem obsiah diiania hromady rozszyriajemo, z koždyd dnem hromada u nas w žytiu naszym politycznim nabyraje szczo raz bilsze wahy i znaczenia, a musyte to przyznaty szczo ona po zmozi tim wsim zadaniom swoim zadosyt czynyt. Teper Panowe kažete, szczo narid nedospilyj, nezriłyj polityczno.

Moi Panowe, jakžež dalsze pohodytym to z tym, szczo koły win zdibnyj wybraty prawyborciw i to z pomiž sebe, to czomuž win maje buty nezdbnym wyborcem. Sły je win zdibnyj buty prawyborcem, to Panowe dlaczož ne mawby buty zdibnym do wyboru wprost i bezposeredno posła.

Zwažit tilko Panowe, szczo pry prawyborach neraz oden toj selanyn maje hołosuwaty misto na odnoho, na czotyroch, piat, sim,

desiat a majže czasom na 11 prawyborciw, tož jemu dałeko nawit i leksze hołosuwaty na odnoho, wprost i bezposeredno wybyrajuczoho sia posła.

Wy kažete moi Panowe, szczo ony ne sut' szczo zriki. Pytaju sia was, o skilko jest zriłyj sij wyborec, kotroho hromada wzhladno prawyborci wysyłajut na wybory? Czyž win jest polityczno zriłszyj, wid tych, kotri doma łyszylýs. Otže argumet sij zowsim i zowsim krytyki wyderžaty ne može.

Kažete moi Panowe, szczo selanyn wyborc dast sia uwesty pry wyborach szowinizmom, i pidszeptamy jemu szkodlywomy.

No moi Panowy, sia systema i dneš može buty praktykowana i dneš pry wyborach, na prawyborach możnaby takož skazaty, szczo w hromadi može win ulaheczy tym podszeptam i wybraty wyborcia, kotryj dast hołos na posła, kotryj ne w interesi no z jeho szkodoju može dijstwowaty. A z resztoju, moi Panowe, czyž daje sia zapereczyty i opravdaty toje twerdzenie, szczo 30 lit žytia konstytucyjnoho na naszych selanach wyborciach perejšło bez wsiakoho ślidu, szczo piw wiku žyta swobidnoho ne mało na neho nijakoho že wpływu, szczo w nym nema nijakoho pocutia o interesach, o jeho własnym dobri.

Ja dumaju, szczo se je zo wsim twerdzenie neopravdane i szczo win czerez 30 lit žytia konstytucyjnoho aź nadto daw mnoho dokaziw, szczo win potrafił ocinyty to, szczo dla neho jest dobre i korzystne i szczo win ide tilko za hołosom toho, kotryj po jeho najhłubszym perešwidczeniu dla jeho interesiw diłaje. Jesly Panowe dumajete, szczo czerez wwedenie wyboriw bezposerednych elementa destruktywni zahornułybu pid swoju włašt wsich selskich wyborciw, to oszybajete sia. Szczo zmina musilaby nastupyty, to ja sia ne somniwaju; ja sobi przyhaduju takož i to, szczo koły na sij temat rozwlasia w publicystyci naszoj krajewoj polemika, to skazano meždy inszymy w odnom z powažniejszych organiw polskich takož i se, szczo sami inicjatory seho wnesku, toj reformy ordynacji wyborcoj bułyby perszymy, kotriby upaly. Ja tomu ne perezcu, ale odnakož z toho ne wychodyt zo wsim, szczo by w mistce sych wijszly posły, kotriby budto deržawi budto krajewi, budto kruham selańskim bułyby worohahamy. szczo by ony po prostu diłaly i mohly di-

łaty na zahładu budto derżawy, budto kraju, budto stanu selańskoho. Tak źle, moi Panowe, o wyborciach selańskich dneś wże sudyty ne možna. Ja mihbym poklykaly tu nawit na opiniu de jakich ludej z tamtoj storony, kotri wyrazno skazały, szczo wi wschidnoj czasty naszoho kraju selaństwo wid času wydania konstytucyi duże na pered pizšlo i selanyn z rokiw 60-tych do dneszneho selanyna pid wzhladom rozwoju intelektualnoho na riwnajeś, szczo dnesznyj selanyn to wże syła intelektualna, z kotroju suspilnist i prowidnyki jeji czysłyty sia musiat.

Szczoz do zakidiw pidnesenych z technycznoj storony skazano, szczo hromadski zwernosty naszi ne dospily szczo do toho, szczo aby akciju, jaka potribna bułaby do perewedenia bezposerednych wyboriw w swoim kruzi dilańia perewely. Moi Panowe, i sej zakid neopravdanyj, bo proszu wziaty na uwahu teperisznyj stan riczy, czy zwernnist hromadzka teper ne układaje lyst wyborczych, czy zwernnist hromadzka teper ne prynymaje w swoim kruzi wsich krokiw, kotri sut potribni do perewedenia wyboriw. Wse to roblat i słyby buły wwedeni wybory bezposeredni, ricz by sia ne zminyła, tak jak teper zwernnosty hromadki układalyby lysty wyborczy i reklamacji i predprynymalyby wsi kroky w danim sluczaju i w tim wzhladi. Jesly hromady teperiszni wdowolajut tym wymoham, ne znaju, dla czoho i na piźniesz widpowidaty by ne mohły. Kažetsia dalsze, szczo, brak jest ludej widpowidnych na człeniw do komisji wyborowoj. No, moi panowe, czyż teper ne ma komisji wyborowoj? Taż teper tak samo po hromadach, koły sut prawybory, tworiat sia komisji, kotri sia składajut z naczalnykiw hromadzkich pišla doteperisznoj ustawy i prawytelstwennoho komisarja i tii wybory perewodiat sia; a szczo do toj kontroli wyborczoj, zdaje sin meni, tak samo jak teper prawo reklamowania bude służyty do ochorony nadużyty wsilakich i oborony interesiw wyborciw selskich wid možlywych nadużyty.

Poklykujemy sia takoz na analfabetyzm i kažemo ne možna bezposerednych wyboriw teper perewodyty, bo u nas narid ne umije i czytaty i pysaty. Taż i teper, moi Panowe, perewodiat sia wybory na pidstawi ustnoho hołosowania, ne znaju, dlaczohoby i pry bezpose-

rednych wyborach, tak jak teper 120 abo 180 hołosuje ustno na odnoho posła, ne mohło tak samo buty; ta chyba bułaby zmina, szczo misto 120 hołosowaloby ustno 600, 800 abo 900 po poodynokich hromadach.

Pidnosyt sia dalsze, szczo nemožlywe jest wwedenie bezposerednych wyboriw i dla toho, szczo prawytelstwo ne bułoby w syli dostarczaty prawytelstwennych orhaniw do perewedenia w poodynokich hromadach wyboriw reprezentacyi. Dumaju, szczo i se ne može wyderżaty krytyki. Czyż teper prawybory ne perewodiat sia pry uczasti prawytelstwennych orhaniw? I teper musyt prawytelstwennyj komisar czy delegat prawytelstwa pry každoj akcyi wyborczoj pid hrozaju neważnosty braty uczest. Otže i u tim wzhladi ne bułaby zmina. Skazano, szczo na se trebaby mnoho času, szczo aby perewesty wybory, a teper czyż mensze treba? Treba pered wsim perewesty prawybory a potom wybory, a tak w kilkunastu dniach perewedenoby wybir posła i wżeby dalsza akcyja wyborcza, kotra teper widbuwaje sia w misti powitowom zo wsim widpała. Otže, moi Panowe, dumaju, szczo pry takij akcyi czynnosty orhaniw prawytelstwennych ne tilko by sia ne zbilszyły, no dumaju, szczo aby sia o mnoho zmenšyły.

Tak otže ja pryjšow do pereświdenia, szczo wsi zakydy, kotri pidnosiat sia czerez protywnykiw zminy ordynacyi wyborczoj sejmowoj ne majut i najmenszoi stijnosty i se własno sponukało mene, szczo ja na nowo wystupaju pered Wysokoju Pałatoju z moim wneskom i žadaju w interesi wyborciw selańskich hromad zminy doteperisznoj nesprawedlywoj systemy na sprawedlywszu.

Peredkladajuczy mij projekt ja ne maju pretensji ni najmenszoi do toho, szczo aby jeho uważano uważano za ideał doskonałosty. Absolutno ni! To tilko podaju substrat, pidstawu do narady, do dyskusji. A sej mij wnesok rižnyt sia wid poperednijszoho t. j. wid peredłożenia mojeho z r. 1890 w dwoch toczkach a imenno: szczo do miśe wyborczych i druhe, szczo do wysokosty oplaczuwanoho podatku.

Koły ja w moim perszim predłożeniu staw na stanowysku, szczo misciamy wyborczymy majut buty tilko misca, de perebuwajut sudy powitowi, to ja wid toj zasady widstupyw i cho-

tiwbym maty hromady sami miściami wyborczymy, bo ja pryjszow do toho pereświdczenia, szczo perewedenie wyboriw bezposerednych i scentralizowanie ich w misciach perebuwania sudiw powitowych, bułoby czerezswyczajno utrudniajuczym, unemożliwajuczym ciłu akeju i mnoho wyborciw w tim akti najważniejszym w żytiu politycznym zowsim ne brałyby uczasty.

Dlatoho stanuw ja na tym stanowysku, szczo należyt peredwsim staraty sia o se, szczo by zminiajuczcy ordynacju wyborczu zaniaty stanowysko, szczo każda hromada polityczna maje buty miscem wyborczym.

Odnakoż w tym wzhladi ja ne pijszow tak daleko, tolko obmeżyw sia na tim, szczo skazaw szczo hromady, kotri czyślat 1000 dusz majut buty dla sebe i susidnych misciamy wyborczymy, i tak ne iduczcy zadaleko trymaju sia poserednoj dorohy.

Dalsze rozszyryw ja i prawo wyboru pid wzhladom censusu podatkowoho i ja obnyżyw jeho, a obnyżyw dlatoho, poneże to jest fakt, szczo z rozwojom żytia politycznoho z każdym szahom, z každoju dnynojn rozszyrjajet sia i musyt sia rizsyrjaty obsiah tych, kotri wchodiat i majut prawo wchodyty i braty uczast w żytiu politycznim.

Tomu to ja census podatkowyj doteperisznij poza perszij i druhij kruh hromad rozszyryw takož i na tych, kotri oplaczujut bezposeredni podatki w sumi 2 zł.

Moi Panowy, se sut mensze bilsze prowidni hadky, kotri mene rukowodyły pry wnese nin toho projektu zakonnoho. Ja ne sumniwaju sia, na stilko ne jesm optymistoju, szczo by ja dumaw, szczo sij zakon ne kažu tutka, ale w komisji stane sia predmetom narady, szczo win bud predmetom dyskusji chotijaby w komisji — ni! i moi Panowy, ja wże z hory skazaw, szczo postawienie seho wnesku uważaw ja tilko z mojej storony, jako akt spownienia swoho obowiazku.

Jak wy sej obowiazok pijmajete, to wid was zależyt.

Czy wnesok tej perejde do komisji, czy ni, to riez waszój odwiczatelnosty — ja swoje zrobyw, na tim kińczu. (Brawa z ław włosciańskich).

Pid wzhladom formalnom proszu o widosłanie mojeho wnesenia do komisji prawnycoj.

JE. Ludwik hr. Wodzicki. Proszę o głos.

JE. Książę Marszałek. Dyskusya otwarta Do głosu zapisany p. Wodzicki. Udzielam mu głosu.

JE. p. Ludwik hr. Wodzicki. Zapisalem się do głosu, aby zwrócić uwagę Wysokiej Izby an pierwszy ustęp §. 42, który brzmi (czyta):

„Przedłożenia rządu, komisji lub Wydziału krajowego i wnioski samoistne, przez Sejm odrzucone, nie mogą być ponawiane na tej samej sesji sejmowej“.

P. Dr. Antoniewicz. Proszu o hołos.

P. Teliszewski. Proszu o hołos.

P. Abrahamowicz. Proszę o głos.

Otóż nie zaprzeczam zupełnie, (ponieważ widzę, że się Panowie do głosu zgłaszają) nie zaprzeczam zupełnie, że między wnioskiem postawionym przez posła Teliszewskiego a wnioskiem, który był postawiony poprzednio przez posła Antoniewicza są różnice. Jednakowoż także zaprzeczyć się nie da, że oba wnioski dążą do jednego i tego samego celu. Otóż myślę, że duch tego ustępu §. 42. regulaminu nie był inaczej pomyslanym i nie mógł mieć innej dążności jak tę, ażeby nie dopuścić straty czasu dla Sejmu przy kwestyach, które są podobnej natury ale nie identyczne co do treści.

Gdyby pewne różnice w stylizacyi, a nawet może w jakimś paragrafie proponowanej ustawy miały stanowić, że podobne, choć rozmaicie stylizowane wnioski nie podpadają pod owo postanowienie §. 42. regulaminu, w takim razie mógłby jeden i ten sam wniosek być stawiany na każdej sesji Wysokiego Sejmu, bo nie łatwiejszego jak wprowadzić do wniosku jakiegokolwiek zmiany nie znaczące a które jednak już potem nie pozwalałyby traktować tego wniosku jako identycznego.

Przepisem tym regulaminu chciano od podobnej straty czasu Sejm uchronić. Interpretacya regulaminu należy w pierwszym rzędzie do P. Marszałka krajowego, najwyższą instancją w tej mierze jest Wysoka Izba.

Otóż nie dziwię się zupełnie, że przy możliwej wątpliwej interpretacyi tego paragrafu Książę Marszałek poszedł w duchu jak najbardziej liberanym, że dopuścił do pierwszego czytania tego wniosku. Izba może interpretować ten regulamin, tak jak sama uzna za stosowne.

Nie chciałbym jednak (ponieważ celem mojego przemówienia jest ochrona przed stratą

czasu) znowu czasu tracić, żeby wywołać długą dyskusję nad interpretacją regulaminu i dlatego wniosku pod tym względem nie stawiam a oświadczam tylko, że z powodu, który przytoczyłem, będę przeciwko odesłaniu tego wniosku do komisji.

JE. Książe Marszałek. P. Antoniewicz ma głos.

P. Dr. Antoniewicz. Muszę zamarkować, szczo pohlad popередnoho besidnyka ne zo wsim jest wirnym. Prawda, szczo wnesenie moje i p. Teliszowskoho do sebe sut podobni, ale rіzniat sia wid sebe znacznie i pid wzhladom wnesenia i pid wzhladom formy i pid wzhladom zakluczenija

Ja prosyw, szczo by Sojm uchwaływ, by prawytelstwo peredłożyło projekt zminy ordynacji wyborczich, p. Teliszewskij, szczo trebujet i peredkłada je projekt, szczo by Sojm sam takij projekt uchwaływ.

Jemu perewažno chodyt o wybory do rad powitowych i Sojmu, może trebowanie było zahalniejsze, bo chodyło meni o ciu ordynacju wyborczu a własnywo o wsi ordynacji

Proszu moich Paniw, my zwyczajno czujemy z ust waszych słowa: „wy robyte borbu, alarmujete Widyn, Dumu derżawnu, a omynajete Sojm, my w Sojmi doma, my sia tutka pohodymo“.

Otże posoł Teliszewskij pryniaw to do sercia (ja jakoś ne chotiw to uwzhladnuty); win uznaw, jako trybunał Sojm. To jest zmina welyka. Ja może sia pomyływ, szczo ja seju dorohoju ne pijszow i zdaje meni sia, szczo ti panowe, kotri dajut nam taki krasni rady, szczo by my sia ne udawały do Widnia, tolko do Sojmu, najby doderżały słowa i hołosowały za tym, szczo by widosłały toj wnesok do komisji prawnycoj.

Druha uwaha, kotra całkom ide toju do rohoju, na kotru nas pocztennyj graf Wodyckij wede. Każet sia: rehulamin sojmowyj własno na to jest, szczo by Sojm ne potrebowaw tratyty czasu, szczo by wnesenia ti sami na toj samoj sesji ne powtariały sia.

Duże sprawedywo, duże wirno i ja własno z toho samoho wychodźu, no kažu, szczo to ne sut identyczni wnesenia i po druhe jest to newirno, szczo w dalszoh besidi Jeho Prewoschodytelstwo p. graf Wodyckij nawiw, szczo

czerez to sia oszczadyt nasz czas, szczo wnesenie raz wnesene, jesly ono upało, ne może buty powtarjane.

Toho takoz ne ma w rehulamini, bo nam wilno na koźdoj sesji stawlały je na nowo i ja maju czest zajawyty, szczo to dilały budemo.

Pytaju sia, koły bude ekonomia czasu bilsze uwzhladnena, czy jak Panowe raz pryjmete wnesok do komisji, czy jesly odkinete. Jesly pryjmete, tohda ne budemo prenuźdyni wnesenia koźdoho ponawlały na koźdoj sesji, i tohda istynno pijdemo w dusi ekonomii czasu, inaksze okażetsia, szczo wasza ekonomija ne jest ekonomiczna.

JE. Książe Marszałek P. Teliszewski ma głos.

P. Teliszewski. Wysokij Sojmie! Z wywodamy wysoko poważanoho posła grafa Wodzickoho ja zhodyty sia ne možu, mij wnesok a wnesok posła Antonewycza, jak w umotywowaniu moim ja wykazaw, sowsim ne stoit w zwiazy. Czy ne majete panowe majże deń w deń tii sami wneski, kotori sia dadut zredukowaty do odnoi i toi samoi zasady i tohosamoho pryncypu? To ne sut szcze identyczni wneski. W regulamini skazano, szczo tylko identyczni wneski ne możut buty powtarjani, to rozumije sia, jakoby ja toj wnesok kotoryj był wże postawlenyj zaakceptowaw i jeho wnис. To pretiż sia ne stało, ja wystupyw w formi konkretnoj z wneseniem, kotoroje z tantim ne stoit absolutno w zwiazy, z wneseniem, kotroje riszuczo jest widminne.

Otże traktowanie sij sprawy w toi sposib, dumaju, szczo ne może widpowidaty ne tilko zasadi sprawedywosty ale nawit werbalnomu tołkowaniu regulaminu. Dlatoho ja proszu szczo byś te Panowe ne bawyły sia w taki rafinały, ale po uctywosty, po pereśwideniu i po sowisty swojeji hołosowały, jak uważajete za widpowidno.

P. Zygmunt Kozłowski. Prosimy o zamknięcie dyskusji.

JE. Książe Marszałek. Jest wnosek zamknięcia dyskusji. Kto się z tym wnioskiem zgadza, zechce rękę podnieść. (Większość). Dyskusya jest zamknięta. Do głosu zapisany p. Abrahamowicz. Udzielam mu głosu.

P. Abrahamowicz. Szanowny wnioskodawca zakończył swoje przemówienie wezwa-

niem do Wysokiej Izby, ażeby unikała sofizmów i kierowała się przede wszystkim prawem obowiązującym, które raczył wytłumaczyć na korzyść swoich zapatrywań i najdalej idącej obiektywności.

Otóż ja stając na tym samym gruncie, że Wysoka Izba nie tylko może, ale ma obowiązek kierować się prawem, i to prawem nie tylko wskazanem w regulaminie ale najwyraźniej wyznaczonem w statucie krajowym, inaczej postępować sobie nie może, jak tak, jak to mówił poseł hr. Ludwik Wodzicki.

Poseł hr. Ludwik Wodzicki wskazał już na postanowienie regulaminu, pozwólcie Panowie, ażebym ja wskazał na postanowienie jeszcze ważniejsze, mianowicie statutu a to na §. 17. W paragrafie 17 wyraźnie jest powiedziane: „wnioski do ustaw przez Sejm krajowy odrzucone nie mogą być na tem samym posiedzeniu ponawiane“.

Powiecie panowie: „posiedzenie“ jest rozumiane może jako posiedzenie jednego i tego samego dnia.

Otóż ten sposób wyrażenia wkraść się tylko do statutu krajowego, że posiedzeniem nazywają sesję, i ażeby w tej mierze nie pozostawić Wysokiej Izbie żadnej wątpliwości pozwolę sobie przytoczyć tekst dosłowny niemiecki (czyta:)

„Anträge auf Erlassung von Gesetzen, welche durch den Kaiser oder durch den Landtag abgelehnt worden sind, können in derselben Session nicht wieder vorgebracht werden“.

Otóż pytam się Wysokiej Izby, czy wniosek kolegi Teliszewskiego nie jest częścią tego wniosku, który Sejm uchylił parę dni temu i czy można rzecz w ten sposób interpretować że, jeżeli Wysoki Sejm, całą propozycję odnoszącą się do reformy regulaminu odrzucił, szczególnie jakiejś z tej reformy wnosząc, mają być to osobno traktowane?

Czy Wysoka Izba, gdybym ja jutro przyszedł z wnioskiem o reformę ordynacji wyborczej dla rad powiatowych z wszelkiem prawem nie powinna by mi odpowiedzieć: „wszakże ta rzecz już załatwiona przez Wysoką Izbę?“

Więc proszę Panów, tu nie sofistamy, tu prawo, którego przestrzegać ma Wysoki Sejm obowiązek a którego naruszenie nawet mnie się zdaje w intencji kolegi Teliszewskiego nie leżało.

Wychodził on tylko wedle mnie z zapatrywania niesłusznego i dla tego ja mniemam, że uchylanie tego wniosku przy pierwszym czytaniu jest tylko konsekwentnem prawnem postępowaniem, już raz przez Wysoki Sejm przyjętem a nie jest niczem innym, a już co najmniej tem, co poseł Teliszewski w końcowym ustępie swego przemówienia określił.

P. Dr. Antoniewicz. Proszu o hołos.

J.E. Księżę Marszałek. Nie mogę udzielić głosu, bo dyskusya zamknięta.

P. Dr. Antoniewicz. Ja chotiw tylko skazaty kilka sliw dla sprostowania faktu.

J.E. Księżę Marszałek. Dyskusya już zamknięta. Przed zamknięciem dyskusyi zapisał się do głosu p. Chrzanowski. P. Chrzanowski ma głos.

P. Chrzanowski. Ponieważ p. Abrahamowicz wyraził to samo, co ja chciałem powiedzieć, dlatego zrzekam się głosu.

J.E. Księżę Marszałek. Przystępujemy do głosowania.

Jest wniosek odesłania wniosku p. Teliszewskiego do komisji prawniczej. Upraszam Panów zająć miejsce. Kto jest za wnioskiem odesłania do komisji prawniczej, raczy rękę podnieść. (Mniejszość.) Wniosek upadł.

Przystępujemy do następującego punktu porządku dziennego:

6. Sprawozdanie komisji gospodarstwa krajowego z petycji gmin Bielany, Kańczuga, Nowa wieś, Łęki i Osiek, tudzież obszarów dworskich Osieki i Malec powiatu bialskiego, o wykonanie kanału ulgi między rzekami Macochą i Sołą, celem uchylenia wylewów Macochy i dostarczenia zarobku ludności dotkniętej niedostatkiem. Sprawozdawca poseł Jan Tarnowski ma głos.

Sprawozdawca p. hr. Jan Tarnowski (czyta):

Sprawozdanie komisji gospodarstwa krajowego z petycji gmin Bielany, Kańczuga, Nowa wieś, Łęki i Osiek, tudzież obszarów dworskich Osieki i Malec powiatu bialskiego, o wykonanie kanału ulgi między rzekami Macochą i Sołą, celem uchylenia wylewów Macochy i dostarczenia zarobku ludności dotkniętej niedostatkiem.

Wysoki Sejmie!

! Potok Macocha, płynący od Czańca, naprzeciw Kobiernic po prawym brzegu Soły

przyjmuje w swym biegu równoległym do Soły kilka potoków górskich, przepływa gminy Kęty, Nowa wieś, Malec, Kańczuga, Bielany, Łęki i Osiek i wpada poniżej Grojca do Soły.

Potok ten w powyższym swym biegu na długości około 14 kilometrów wprowadza w ruch cały szereg zakładów wodnych i zasila wiele stawów rybnych, w czasie dłużej trwających doszczętnie jednak wyrządza znaczne szkody przez zatapianie bardzo urodzajnych gruntów w blisko pół mili szerokiej dolinie na prawym brzegu Soły.

Aby tym wylewom zapobiedz, upraszają interesowane gminy i obszary dworskie o wykonanie kanału ulgi z Macochy do Soły między miasteczkiem Kętami, a gminą Nową wsią w ten sposób, iżby w lewym brzegu Macochy miał być zbudowanym jaz, któryby tylko nadmiar wielkiej wody, jaka się nie pomieści w łożysku Macochy, odprowadzał do Soły, zwykle zaś wody potrzebne do rucha młynów i nawodniania stawów rybnych odpływały jak dotychczas łożyskiem Macochy.

Koszta jazu, kanału ulgi między Macochą, a Sołą oraz mostu, któryby musiał być zbudowanym na gościńcu rządowym z Kęt do Oświęcima, obliczają strony interesowane na 7.200 zł. która to kwota nie jest jednak opartą ani na planach, ani na rzeczywistych kosztorysach.

Komisya gospodarstwa krajowego uznaje użyteczność zamierzonej roboty, a gdy powiat Bielski według przedłożonego Wydziałowi krajowemu sprawozdania komitetu Krakowskiego Towarzystwa rolniczego należy do najbardziej dotkniętych niedostatkiem, wyraża komizya opinię, że na tę robotę należałoby powiatowi Bialskiemu udzielić zasiłków z publicznych funduszków zapomogowych, celem dostarczenia zarobku ludności.

Potrzebne zdjęcia i projekt z kosztorysem mogłaby wykonać krakowska ekspozytura bióra melioracyjnego na koszt funduszu krajowego z z wyznaczonej w tym celu (w rubr. XIII. poz. 161) dotacyi, następnie zaś zająć się nadzorem wykonania przy pomocy funduszków publicznych.

Komisya gospodarstwa krajowego ma tedy zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Sejmowi następujący wniosek:

Petycyę Ls, 438, 439, i 440 gminy Bielany, Kańczuga, Nowa wieś, Łęki i Osiek, tudzież

obszarów dworskich Osiek i Malec powiatu Bialskiego, przekazuje się Wydziałowi krajowemu z poleceniem udzielenia pomocy technicznej w myśl uchwały sejmowej z dnia 27. września 1892 i wyjednania zasiłku z publicznych funduszków zapomogowych na wykonanie kanału ulgi między Macochą a Sołą, celem dostarczenia zarobku ludności dotkniętej niedostatkiem.

JE. Książę Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (Nikt.) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Kto się z wnioskiem komisji zgadza, raczy rękę podnieść. (Większość) Wniosek jest przyjęty.

Z porządku dziennego następuje:

Sprawozdanie komisji gospodarstwa krajowego z petycyi Juliana br. Brunickiego o zarządzenie wypracowania projektu regulacyi potoku Żezawy. Sprawozdawca poseł Jan Tarnowski ma głos.

Sprawozdawca p. hr. Jan Tarnowski (czyta):

Sprawozdanie komisji gospodarstwa krajowego z petycyi Juliana br. Brunickiego — o zarządzenie wypracowania projektu regulacyi Żezawy.

Wysoki Sejmie!

Potok Żezawa, wypływający z wschodniego podgórze karpackiego, a wpadający w gminie Pokrowce do rzeki Stryja: wyrządza w 14 gminach i obszarach dworskich powiatu Stryjskiego szkody przez zabagnienie gruntów z powodu niedostatecznie wyrobionego łożyska.

Wedle informacyi zasiągniętej w Departamencie I. Wydziału krajowego przedstawił już Wydział powiatowy stryjski wniosek Wydziałowi krajowemu na udzielenie bezpłatnej pomocy technicznej bióra melioracyjnego dla zaprojektowania regulacyi tego potoku, a to na prośbę gmin Podhorce, Tatarsko, Chodowice, Strychańce, Komarów, Bratkowce i Strzałków, tudzież obszarów dworskich Strzałków, Strychańce, i Stańkowa a odnośny wniosek Reprezentacyi powiatowej ma być załatwiony przez Wydział krajowy przy rozdziale prac polowych między techników bióra melioracyjnego z wiosną roku bieżącego.

Z uwagi, że wniesiona przez br. Brunickiego petycyja ma tylko na celu zepewnienie udzie-

lenia bezpłatnej pomocy technicznej na cel powyższy, Komisya gospodarstwa krajowego wnosi:

Petycyę Ls. 158. Juliana br. Brunickiego o udzielenie pomocy technicznej dla zaprojektowania regulacyi potoku Żezawy przekazuje się Wydziałowi krajowemu do uwzględnienia po myśli uchwały sejmowej z d. 27. września 1882.

Uchwałą powyższą załatwioną zostaje petycyja L. s. 758, gminy Komarów powiatu stryjskiego, tycząca się tego samego przedmiotu.

J E. Książę Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (Nikt.) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta.

Kto się zgadza z wnioskiem komisji, zechce rękę podnieść. (Większość.) Wniosek jest przyjęty.

Z porządku dziennego następuje: Sprawozdanie komisji gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału kraj. w przedmiocie urządzenia krajowego praktycznego kursu doradców melioracyjnych (**Aleg. 117.**) Sprawozdawca p. Struszkiewicz ma głos.

Sprawozdawca p. Struszkiewicz (zaczyna czytać sprawozdanie z aleg. 117.)

P. Paszkowski Wnoszę uwolnienie p. sprawozdawcy od czytania sprawozdania.

J E. Książę Marszałek. Jest wniosek uwolnienia p. sprawozdawcy od czytania sprawozdania. Kto się z tym wnioskiem zgadza, raczy rękę podnieść (Większość.) Wniosek jest przyjęty. Proszę o odczytanie wniosku komisji.

Sprawozdawca poseł Struszkiewicz (czyta):

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sprawozdanie Wydziału krajowego z dnia 4. grudnia 1891, do L. 52.260 o krajowym kursie praktycznym doradców melioracyjnych Sejm przyjmuje z uznaniem do wiadomości.

J E. Książę Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (Nikt.) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Kto się zgadza z wnioskiem dopiero co odczytanym, zechce rękę podnieść. (Większość.) Wniosek jest przyjęty.

Z porządku dziennego następuje:

Sprawozdanie komisji administracyjnej w przedmiocie nadania gminie miasteczka Adry-

chów prawa poboru opłaty gminnej od posiadania psów, z projektem ustawy oznaczającej tę opłatę w kwocie 2 zł. od każdego psa w tej gminie utrzymywanego. (**Aleg. 118.**)

Sprawozdawca p. Dworski ma głos.

Sprawozdawca p. Dr. Dworski (zaczyna czytać sprawozdanie z Aleg. 118.)

Głosy: Prosimy uwolnić p. zprawozdawcę od czytania zprawozdania.

J F. Książę Marszałek. Proszę p. sprawozdawcę o odczytanie wniosku.

Sprawozdawca p. Dr. Dworski (czyta):

Wysoki Sejm raczy uchwalić następujący projekt ustawy:

U s t a w a

z dnia obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem w przedmiocie nadania gminie miasteczka Andrychowa prawa poboru opłaty gminnej od psów.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam:

§. 1.

Gminie miasteczka Andrychowa nadaje się prawo pobierania przez przeciąg lat dziesięciu, od dnia wejścia tej ustawy w życie, opłaty gminnej od każdego psa, w obrębie gminy tegoż miasteczka utrzymywanego, a to w wysokości po 2 zł. w. a. rocznie.

§. 2.

Postanowienia wykonawcze, oraz wskazanie wypadków, w których uwolnienie od opłaty dozwolone będzie, określi uchwała Rady gminnej.

§. 3.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie zaraz po jej ogłoszeniu.

§. 4.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

J E. Książę Marszałek. Rozprawa ogólna otwarta. Czy żąda kto głosu? (Nikt.) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa ogólna zamknięta.

Przystępujemy do rozprawy szczegółowej.

P. Stanisław Jędrzejowicz. Wnoszę przyjęcie ustawy tej *en bloc*.

J E. Książę Marszałek. Jest wniosek przyjęcia tej ustawy *en bloc*. Kto się zgadza z wnioskiem przyjęcia ustawy *en bloc*, zechce rękę podnieść. (Większość.) Wniosek przyjęty.

Kto przyjmuje tę ustawę *en bloc*, raczy rękę podnieść. (Większość). Ustawa jest przyjęta.

Sprawozdawca p. Dr. Dworski. Wnoszę przyjęcie tej ustawy w trzecim czytaniu bez czytania.

JE. Ksiązę Marszałek. Jest wniosek na przyjęcie tej ustawy w trzecim czytaniu bez czytania. Kto się z tym wnioskiem zgadza, raczy rękę podnieść. (Większość). Wniosek jest przyjęty. Kto przyjmuje tę ustawę w trzecim czytaniu bez czytania, raczy rękę podnieść. (Większość). Ustawa jest przyjęta w trzecim czytaniu.

Z porządku dziennego następuje:

Sprawozdanie komisji petycyjnej o petycji p. Feliksa Pławickiego, o ustanowienie posterunku żandarmeryi w Szczawnicy, powiecie nowotarskim.

Sprawozdawca poseł Merunowicz ma głos.

Sprawozdawca p. Merunowicz (czyta):

10. Sprawozdanie komisji petycyjnej o petycji Feliksa Pławickiego, o ustanowienie posterunku żandarmeryi w Szczawnicy, powiecie nowotarskim.

Wysoki Sejmie!

P. Feliks Pławicki zamieszkały w Szczawnicy wyżnej w imieniu swoim i gminy tamtejszej uprasza, iżby Wysoki Sejm zażądać raczył ustanowienia posterunku c. k. żandarmeryi w Szczawnicy.

Stosunki bezpieczeństwa publicznego w Szczawnicy przedstawione są w tem podaniu w barwach nader smutnych — do tego stopnia, że jak się wyraża dołączona do petycji uchwała Rady gminnej:

„Urząd gminny bez narażenia zdrowia a nawet życia swych członków nie jest w stanie zapobiedz szerzącej się w Szczawnicy niesforności i rozbujalności młodzieży, której lekki zarobek w czasie sezonu kąpielowego dostarcza środków do hulanki, gry w karty i pijatyki, za czem idzie pokusa do różnych przestępstw. Bujki, burdy i kradzieże, nieraz połączone z zuchwałem włamaniem się, są tam na porządku dziennym“.

W dołączonem również do petycji piśmie c. k. starostwa powiatowego w Nowym Targu z dnia 10. października 1887 l. 9. 294 uczyniono ustanowienie posterunku c. k. żandarmeryi w Szczawnicy zawisłem od „pewnych większych ofiar“ ze strony gminy.

Wychodząc z tego zapatrywania, że ustanawianie posterunków żandarmeryi nie powinno

zależać od ofiar ludności miejscowej na ten cel, lecz jedynie wyłącznie powinna o tem rozstrzygać potrzeba ochrony spokoju i bezpieczeństwa publicznego:

zważywszy, że jak stwierdza treść petycji p. Pławickiego, tudzież uchwała tamtejszej Rady gminnej ustanowienie posterunku c. k. żandarmeryi w Szczawnicy jest niezbędnie i nagląco potrzebne;

zważywszy w końcu, iż potrzebę tę jeszcze bardziej potęguje ta okoliczność, iż Szczawnica należy do pierwszorzędných w naszym kraju zdrojowisk, ściągając corocznie po kilka tysięcy gości kąpielowych;

Komisja petycyjna wnosi:

Petycyę l. s. 162 o ustanowienie posterunku c. k. żandarmeryi w Szczawnicy odstępuje się c. k. Rządowi z usilnem zaleceniem do uwzględnienia.

JE. Ksiązę Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (Nikt.) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Kto się zgadza z wnioskiem komisji, zechce rękę podnieść. Wniosek jest przyjęty.

Z porządku dziennego następuje:

Sprawozdanie komisji petycyjnej o petycji diaków gr. kat. dyecezyi stanisławowskiej o polepszenie ich bytu materyalnego.

Sprawozdawca poseł Merunowicz ma głos.

Sprawozdawca p. Merunowicz (czyta):

Sprawozdanie komisji petycyjnej o petycji diaków gr. kat. dyecezyi stanisławowskiej o polepszenie ich bytu materyalnego.

Wysoki Sejmie!

Towarzystwo wzajemnej pomocy diaków gr. kat. dyecezyi stanisławowskiej uprasza, ażeby Wysoki Sejm wglądnać raczył w smutne stosunki materyalne diaków przy cerkwiach gr. kat. w Galicyi i w porozumieniu z Najprzew. konsystorzami gr. kat. we Lwowie, w Przemyślu i w Stanisławowie, zmienił przepisy §. 12. ustawy o konkurencyi kościelnej z r. 1866 w ten sposób, iżby płaca diaków przy gr. kat. cerkwiach w Galicyi unormowaną została nie mniej jak na 120 zł. rocznie.

W motywach petycji podniesiono, że w ostatnich czasach położenie materyalne diaków znacznie pogorszyło się wskutek nowej organizacji szkolnictwa ludowego, która dawne szkółki

parafialne uczyniła zbędnymi, pozbawiając przez to diaków, którzy w tych szkółkach pełnili obowiązki nauczycieli, połączonych z tem dochodów, mieszkania bezpłatnego, używalności ogrodów i innych korzyści.

Jest to prawda. Diacy nie mogą jednak wymagać, ażeby pobierali płacę i emelumenta nauczycieli, skoro nimi być przestali.

Dalej zawiera się w petycyi zupełnie mylne twierdzenie, jakoby §. 12. ustawy o konkurencyi kościelnej z r. 1866 zawierał jakieś postanowienia, które przyznają organistom przy kościołach rzymsko katolickich lepszą płacę, niż mają diacy gr. kat. obrządku.

Ani §. 12. ani w ogóle cała ustawa o konkurencyi parafialnej z r. 1866 nie określa wysokości plac służby kościelnej i w tym względzie, jak i pod każdym innym względem ustawa z dnia 15. sierpnia 1866 r. nr. 28. Dz. u. kr. żadnej nie czyni różnicy pomiędzy obu obrządkami katolickimi.

Według odwiecznego zwyczaju, wynagrodzenie służby kościelnej należy do spraw wewnętrznych parafii i normuje się nie inaczej, jak tylko w drodze dobrowolnej ugody, zawieranej przez zarząd parafialny ze zgłaszającymi się do tych obowiązków kandydatami i w myśl §. 12. ustawy r. r. 1866 Komitet parafialny jest w tych sprawach organem uchwalającym.

Gdyby Sejm, według żądania wyraźnego w petycyi, zechciał przedsięwziąć regulację płacy diaków, musiałyby coś uczynić i dla innej służby cerkiewnej, jak n. p. dla tak zwanych „pałamarzy“ a w ślad za tem wystąpiliby organisci i kościelni r. l. z żądaniem wzięcia ich w opiekę przez ustawodawstwo krajowe, a nakoniec zaczęłyby może napływać do Sejmu petycyje ze strony służby gmin wyznaniowych innych także wyznań o polepszenie bytu materialnego.

Komisya petycyjna nie widzi jednak powodu wciągania tych spraw w zakres zajęć ustawodawczych Wysokiego Sejmu, skoro one najsprawiedliwiej t. j. bez niczyjego przeciążenia i bez niczyjej krzywdy regulują się pomiędzy stronami interesowanemi w drodze dobrowolnych ugod. Dla ludności, obowiązanej do konkurencyi stanowiłoby to zaś objaw bardzo niepokojący, gdyby Wysoki Sejm mięszać się

chciał w stosunki wewnętrzznego ich gospodarstwa.

Obecnie jest to zresztą nawet formalnie niedopuszczalnym, gdyż w myśl postanowień ustawy zasadniczej z 21. grudnia 1867 N. 141 Dz. u. p. podobne sprawy z pod władzy ustawodawczej Wysokiego Sejmu zostały uchylone.

Komisya wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Nad petycyą l. s. 212. Stowarszyszenia wzajemnej pomocy diaków gr. kat. diecezji stanisławowskiej o polepszenie ich bytu materialnego w drodze ustawodawstwa krajowego przechodzi się do porządku dziennego.

P. Antoniewicz Proszu o hołos.

JE. Książkę Marszałek. P. Antoniewicz ma głos.

P. Dr. Antoniewicz. Ośmilaju sia petycju towarystwa diakiw przedłożyty Wysokomu Sojmowy do blyższoho zastanowlenja, bo ona ne jest tak małej wahy, jak nam pocztennyj referent komisji przedstawił. Towarystwo pomohy i wzajemnoj pomoczy diakiw wnosyt petycju, w kotroj duże sylni i poważni nawodiat arhumenty, szczo jesły kto blyższe znaje naszi dawnijszi odnoszenia, to znaje imenno i toje, szczo majże w koźdom seli nachodyła sia chatka z ohorodom a nawit połem, kotora to chatka buła dla diaka pereznaczena.

Ślidowatelno diaki mały tak samo, jak inszi duchowni funkcionery wid dawna pomiszczenje za darmo i ohorod, kotroho ony używały. Zmyniła sia riez w toj sposib, szczo piznijsze zawedeno szkoły, t. zw. diakowski — tohdy może buty, szczo diakam, zanymajuczym sia naukoju mołodeży szkilnoj, szcze bilsze rozszyreno toj ohorod. Nastaly nowi wremia, zaczyły zakładaty szkoły publiczni i tohdy widniato po bilszoz czasty diakam toj domok, toj ohorod, a toj samyj domok pereznaczeno na szkołu publicznou. Diaki wid perszoho czasu protestowały proti w tomu, ale pokazało sia, szczo toj protest ne maw rezultatu, bo hromada skazała: „jak ty chociesz dla sebe, to my musilybyśmo nowyj budynok stawlaty, dla nas zatim bilszyj tiahar, a jesły sia budesz dalsze dopomynaty, to my wymowłem tobi służbu.“

I stało sia tak, szczo diaki prytychły, ale nikto ne może skazaty, szczo by ony ze swoich praw i ze swoich pretensyi zrezyhnowały, i sam

pocztennyj referent komisji przyznaje, szczo ich pretensja jest słuszná i prawna.

Diaki kromi swego pomeszkania i ohrodu poberały szczo datki w naturaljach rižnoho rodu i emolumenta; a czy ti emolumenta zadlatocho poberały, szczo były diakamy, czy poberały zadlatocho, szczo były uczytelamy, to jest rzecz insza i tiazko jej doślidyty, chotiaby należało sia, — a może buty duże pewno, szczo ony brały emolumenty za odno i druge, i jako diaki i jako uczyteli.

Jesly diaki perestały buty uczytelamy, to szczo ne perestały buty diakamy, ony ne zrezyhnowały z tych emolumentiw, kotri im prawno jako diakom sia należały i o toju sprawu diaki prosiat i na duże poważnych arhumentach swoje proszenie operajut.

To, szczo ony howorjat, szczo ich służba jest tiazsza nawit wid orhanistiw, to jest całkom sprawedływe. Diak swojeju hrudeju śpiwaje i pry dołszym bohosłużenju, koły orhanista pry korotszym bohosłużenju pomahaje sobi orhanamy, za dla toho też zdorowle i syły jeho skor-sze sia nyszczat, jak syły i zdorowle orhanistiw, kotri majut o mnoho łeksu służbu.

Tak motywujut diaki swoje proszenie i komisja sama skazała, szczo to jest prawda, ona mymo toho motywuje inaksze i jeslybym mał wybraty meży motywamy odnymy, abo druhymy, tobym wid razu i bezusłowno przystaw do diakiw, a ne do komisji petycyjnoj i to zi wzhladu na um i łogiku.

Komisja petycyjna każe tak: (czyta:) „diaki nie maja do tego prawa, od kiedy przestali być nauczycielami“. — Pocz. referent jest egoistuju! Win jako Rusyn pidnis wysoko narid ruskij — bo szczożby z toho wynikało? Z tohoby wypływało, szczo narid ruskij persze mał szkoły i uczytela, a doperwa piżnjsze w cerkwi bohosłużenje. Ne! ja ne jesm tak ambitnyj, szczo bym aż tak skazaw.

Ja zawsze przyznaju, szczo napered była cerkow i bohosłużenje a potim doperwa weszła w żytje szkoła, -ergo pretensja diakiw operta jest na tim, szczo ony napered były diakamy a doperwa potim uczytelamy. Dlatoho nikto ne maje prawa tak zymno skazaty: wy ne majete pretensyi do tych hruntiw, bo wy perestałyšte buty uczytelamy.

Jeslyby poczt. referent Merunowycz rozhlanuw sia po selach, perekonałby sia, szczo z tradycyi duże bohato tych budynkiw ne nazywaje sia uže „diakówka“, ale „szkoła“ a to dlatoho, bo nazwa piżnjsza wyperła nazwu dawnijszu, z toho ślidyje, szczo nazwa dawnijsza jest starsza, bo doperwa piżnjsze, jak diaki zaczały uczyty dity, nazwano toj budynok szkołoj. Z toho wydko, szczo motywa diakiw sut prawni i wirni, szczo prawnyj tytuł majut diaki.

Dalsze każe komisja: (czyta:) „według odwiecznego zwyczaju wynagrodzenie służby kościelnej należy do spraw wewnętrznych parafii“. Tu ta komisja ne miszaje sia w sprawy wnutrenni, tylko powynna uniaty sia za sprawoju, kotra ne pidlahaje nijakomu somniniu.

Dalsze każe komisja, szczo miszanie sia w sprawi wnutrenni byłoby nedozwelone, bo ono jest protywnne zasadnym ustawam, ależ to ne jest miszanie sia w sprawi wnutrenni!

Ony ne prosiat Sojmu, szczo by toj Sojm im rytuał zminyww, abo służbu urehulowaw, ale diaki prosiat, szczo by Sojm pomih im zdobyty ti prawa, kotorych im dawnijsze nikto ne pereczyw. Jesly komisja skazawszy „że to jest prawda“, szczo ony majut prawo, i mymo toho diłajet zakluczenije: „do porządku dziennego“ to jest całkom nesprawedływo.

Komisja daleko lipszeby zrobyła, jeslyby motywa diakiw lipsze uwzhladnyła i skazała: my toj sprawy ne możemy riszyty, dlatoho widstupujemy sprawu do Wydiłu krajewoho, jak ja proszu, szczo by z ordynarjatamy tuju prawu pojasnyw i na najblyższoj sesyi Sojmu przedložyw. Takoje przedloženje byłoby całkom sprawedływe, i ono by ne ubłyżyło powazi Sojmu ani ne oskorbyło tych, kotri z dowirjem do do Wysokoho Sojmu sia zwertajut.

Każe poczt. referent: jestto nebezpiečno miszaty sia w sprawy wnutrenni, bo to zakazujut utawy . . . ależ poczt. referent powynen na toje reflektowaty, szczo diaki stanowlat poważne czysło i szczo ony po bilszoj czasty sut intelihencju meży selanamy; i czyby to dobre było, aby ta czysłenna klasa ludej, rozhoryczena na najwyższu instytucju zakonadatelnu w kraju, szczo ona skazawszy: majut prawdu, a mymo toho dla diakiw nyczoho zrobyty ne

choć, niezadowolone szyryła na tych, do których maże dowirje.

Otżez ani prawni, ani praktyczni wzhlady ne promawljajut proti w tej petycji, dlatoho ja stawljaju odminnyj wid komisji wnesok, takij, jaki diaki w petycji swojej postawlyły:

Wysokij Sojm uchwalylt: petyciju towarystwa wzajemnoj pomocy diakiw perekazuje sia Wydilowy krajewomu, szczo by w porozuminju z switlijszymy ordynarjatami sprawu pojasnuy i swoji pohlady na najblyższoj sesji peredlożyw.

JE. Książę Marszałek. Kto popiera wniosek p. Antoniewicza, raczy rękę podnieść (Dostateczna liczba). Wniosek jest dostatecznie poparty.

P. Huryk prosił o głos i ma głos

P. Huryk. Poneże p. Antonewycz wypedryd mene i skazaw kilka sliw na oboronu diakiw dla toho zrikaju sia hołosu i skażu tilko, szczo na tuju rezolucyju p. Antonewycza sia hodżu.

JE. Książę Marszałek. Czy żąda jeszcze kto głosu? (Nikt) Gdy nikt głosu nie żąda, więc rozprawa zamknięta. Pan sprawozdawca ma głos.

Sprawozdawca poseł Merunowicz. Ja zwrócę uwagę Wysokiej Izby, że komisja krzywdy diaków wcale nie chce, tylko to jedno twierdzi, że Sejm poradzić tu nie może, odsyła więc ich tam, gdzie ta sprawa należy, t. j. do zarządów parafialnych. Żadna, najmniejsza nawet czynność cerkiewna nie może się odbyć bez współdziałania służby cerkiewnej a w szczególności diaków.

Ja myślę, że nikt tu nie może twierdzić, jakoby gdziekolwiek zaszła ta okoliczność, że służba boża nie mogła się odbyć dla braku diaków. Jakoś te sprawy się regulują, zależy to głównie od dobrowolnej ugody i dotychczas w kraju nie było o to trudności; więc nie ma materialnego powodu, aby Sejm w tę sprawę wkraczał.

Najważniejsza zaś rzecz, że cokolwiek byśmy tu powiedzieli, gdyby Wysoka Izba skłoniła się do wniosku p. Antoniewicza i odesłała petycję do Wydziału krajowego z poleceniem, aby czynił studia nad stosunkami materialnymi dyaków, to wszystko do żadnego rezultatu nie doprowadzi a to z tego formalnego względu, że sprawa późniejszymi ustawami uchylona została z pod kompetencji Sejmu.

Ustawa konkurencyjna wydana została w r. 1866, zaś ustawy zasadnicze z r. 1867 sprawy wyznaniowe przysądziły do kompetencji Rady Państwa, więc Sejm w tej sprawie żadnej prawomocnej uchwały powziąć nie może ani też nie może jej jednostronnie zmienić, bo to należy do Rady Państwa. Cokolwiekbyśmy więc tu w tej sprawie mówili, mówilibyśmy bez tego celu, który powinien być przedmiotem rozprawy, aby doprowadził do decydującej uchwały. Dlatego proszę, aby Wysoka Izba raczyła uchwalić wnioski komisji.

JE. Książę Marszałek. Przystępujemy do głosowania. Jest wniosek komisji przejścia do porządku dziennego nad tą petycją i wniosek p. Antoniewicza, żądający odesłania tej petycji do Wydziału krajowego, aby w porozumieniu z Najprzew. Ordynaryatami, lwowskim, stanisławowskim i przemyskim sprawę wyjaśnić i poglądy swoje na tej sesji sejmowej przedłożył.

Podam najprzód do głosowania wnioski komisji jako dalej idący. Kto jest za wnioskiem komisji, raczy powstać. (Większość.) Wniosek komisji jest przyjęty.

Przystępujemy do dalszego punktu porządku dziennego.

Sprawozdanie komisji petycyjnej o petycji Bazylego Watiuhy z Hoszowa, o odpisanie procentów od pożyczki w kasie pożyczkowej gminnej zaciągniętej.

Sprawozdawca p. Merunowicz ma głos.

Sprawozdawca p. Merunowicz (czyta:)

Sprawozdanie

Komisji petycyjnej o petycji Bazylego Watiuhy z Hoszowa w powiecie dolińskim w sprawie długu jego, zaciągniętego w miejscowej kasie pożyczkowej gminnej (L. s. 160, pet. 90).

Wysoki Sejmie!

Bazyli Watiuha, gospodarz gruntowy z Hoszowa w powiecie dolińskim uprasza, ażeby Sejm orzec raczył w drodze łaski odpisanie procentów od pożyczki w kwocie 200 zł., którą zaciągnął w gminnej kasie pożyczkowej, o uwolnienie go do końca życia od obowiązku spłaty tegoż długu i o nałożenie tej powinności na jego przyszłych spadkobierców.

Komisya petycyjna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Nad petycją L. s. 160 Bazylego Watiuhy przechodzi się do porządku dziennego.

JE. Książę Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (Nikt.) Gdy nikt głosu nie żąda, rozprawa zamknięta. Kto się zgadza z wnioskiem komisji, raczy rękę podnieść. (Większość.) Wniosek jest przyjęty. Porządek dzienny został wyczerpany. W sprawie formalnej głos ma zapisany p. Stanisław hr. Badeni.

P. Stanisław hr. Badeni. Wskutek nieobecności JE. p. Dunajewskiego jako przewodniczącego komisji budżetowej, proszę wskutek polecenia i uchwały komisji budżetowej, aby Wysoka Izba raczyła niektóre petycje przekazane komisji budżetowej odstąpić komisji sanitarnej, gdyż zdaniem komisji budżetowej kwestye te należą do komisji sanitarnej i są w związku z przedłożeniem Wydziału krajowego o budynkach szpitali prowincjonalnych, które to przedłożenie Wysoka Izba raczyła odesłać do komisji sanitarnej.

Chodzi tu mianowicie o petycje Wydziału powiatowego w Jarosławiu o rozszerzenie szpitala prowincjonalnego i budowę, petycja Wydziału powiatowego w Sanoku o preliminowanie kwoty 50.000 zł. na rozszerzenie i budowę szpitala, petycja Wydziału powiatowego w Samborze o utworzenie funduszu pożyczkowego na budowę szpitali, Wydziału powiatowego w Kolbuszowej w tej samej sprawie i Wydziału powiatowego w Cieszanowie o utworzenie funduszu pożyczkowego na rozszerzenie i budowę szpitali prowincjonalnych.

Komisya budżetowa jest zdania, że załatwienie tych petycyj zależy ściśle od sposobu, jak przedłożenie Wydziału krajowego w komisji sanitarnej załatwione zostanie i dlatego wnoszę, aby te petycje odesłane były do komisji sanitarnej.

JE. Książę Marszałek. Kto się zgadza z odesłaniem wymienionych petycyj do komisji sanitarnej, raczy rękę podnieść. (Większość.) Wniosek jest przyjęty.

P. Kramarczyk. Proszę o głos w sprawie formalnej.

JE. Książę Marszałek. P. Kramarczyk ma głos.

P. Kramarczyk. Z prawdziwą boleścią musiałbym opuścić podwoje tego gmachu po dzisiejszem posiedzeniu. Nie chodzi mi teraz o to, że wnioski posłów ruskich nie zostały przyjęte, ale o to, że JE. p. hr. Wodzicki nazwał Księcia Marszałka „liberalnym“. (Wesołość.) Zdaje mi się, że wszyscy mamy bardzo wiele szacunku i poważania dla osoby Księcia Marszałka i dla tego proszę, aby tego wyrazu więcej nie powtarzano (ogólna wesołość), gdyż jestem zdania, że naszego Marszałka wszyscy czciami otaczamy.

JE. Książę Marszałek. Porządek dzienny wyczerpany. Upraszam p. sekretarza o odczytanie wniesionego wniosku:

Sekretarz p. ks. Siczynski (czyta):

Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączoną ustawę gminną dla miast nieobjętych ustawą z dnia 13. marca 1889 L. 24. Dz. ust. kraj. i miasteczek w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów, 16. marca 1892.

Fruchtmann, wnioskodawca.

G. Romer, Tom. Rozwadowski, Łączyński, Zoll, Lenartowicz, Ochrymowicz, Klemens Dzieduszycki, W. Koziembrodzki, Schnell, Dworski, Zbyszewski, Dr. Olpiński, Dr. Midowicz, Rayski, Goldman, Michalski, Palch, Wiktor.

U s t a w a

z dnia zaprowadzająca ustawę gminną dla miast nieobjętych ustawą z dnia 13. marca 1889 l. 24 dz. u. k. i miasteczek w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam, co następuje:

Art. I.

Załączona ./. ustawa gminna obowiązująca będzie następujące miasta i miasteczka:

A) Miasta:

Bełż, Biecz, Bircza, Bóbrka, Brzozów, Brzostek, Bukowsko, Busk, Ciężkowice, Czortków, Dobczyce, Dobromil, Dynów, Dubiecko, Grybów, Husiatyn, Halicz, Jaryczów nowy, Jezierzy, Jazłowiec, Jordanów, Kęty, Kamionka strumiłowa, Kutry, Komarno, Lanckorona, Lubaczów, Lisko, Mielnica, Myślenice, Mrzygłód, Maryampol, Mikulińce, Mikołajów, Mościska,

Nowy targ Olesko, Oświęcim, Pilzno, Pomorzany Rohatyn, Ropczyce, Rymanów, Szczerzec, Stary Sącz, Sądowa Wisznia, Starasól, Staremiasto, Skawina, Sołotwina, Tyśmienica, Zator, Zbaraż, Zaleszczyki, Żydaczów, Żywiec.

B) Miasteczka:

Andrychów, Brzozdowce, Bohorodczany, Borszczów, Brzesko, Barysz, Bolechów, Bołszowce, Bukaczowce, Bursztyn, Błażowa, Baranów, Budzanów, Biały Kamień, Chodorów, Czchów, Chrzanów, Cieszanów, Czernelica, Chorostków, Chołojów, Chyrów, Dźwinogród, Dąbrowa, Dolina, Dębowiec, Dobrotwór, Dukla, Delatyn, Dębica, Dunajów, Frysztak, Gliniany, Głogów, Grzymałów, Gołogóry, Horodenka, Jagielnica, Janów, Jabłonów, Jodłowa, Jezupol, Janów (powiat Trembowla), Jezierna, Kozowa, Kopeczyńce, Kołaczyce, Krakowiec, Kałusz, Kolbuszowa, Kossów, Kańczuga, Krościenko, Krystynopol, Kalwarya, Korolówka, Kulików, Lipnica murowana, Limanowa, Lutowiska, Leżajsk, Łysiec, Łopatyn, Łazów, Łańcut, Monasterzyska, Majdan, Mielec, Maków, Muszyna, Magierów, Mosty wielkie, Niepołomice, Nawarya, Nadwórna, Niżankowice, Niemirów, Niżniów, Obertyn, Ottynia, Podkamień (powiat Brody), Potok złoty, Probużna, Peczeniżyn, Pistryń, Przeworsk, Piwniczna, Podwołoczyska, Podhajce, Przemyślany, Potylicz, Roźniatów, Radymno, Rozwadów, Ryglice, Radziechów, Rozdół, Rudnik, Rawa ruska, Rudki, Radomyśl (powiat Mielec), Skała, Stanisławczyk, Szczucin, Strusów, Sasów, Sucha, Sieniawa, Stojanów, Sokółów, Strzyżów, Skałat, Skole, Toporów, Trzebinia, Tymbark, Tylicz, Tyczyn, Tarnobrzeg, Tuchów, Tłumacz, Turka, Tłuste, Uście solne, Uście biskupie, Uście zielone, Ułaskowce, Ustrzyki dolne, Ulanów, Uhnów, Wilamowice, Wiśnicz nowy, Wojnicz, Wojniaków, Witków nowy, Wielkopole, Założce, Zakliczyn, Zmigród, Żołyńia, Zabłotów, Żabno, Zborów, Żurawno.

Art. II.

Ustawa gminna tu załączona wejdzie w wykonanie po upływie sześciu miesięcy od dnia jej ogłoszenia, a w tym samym czasie traci ustawa gminna z 12. sierpnia 1866 dz. ust. kraj. l. 19. w gminach w art. I. wymienionych moc obowiązującą.

Art. III.

Ordynacya wyborcza dla gmin z 12. sierpnia 1866 obowiązująca będzie i nadal miasta i

miasteczka w art. I. wymienione z wyjątkiem §. 40. ordynacyi wyborczej, który z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy uchylonym zostaje dla tych miast i miasteczek, tudzież z tą zmianą, że obywatele honorowi także w miasteczkach mają prawo wybierania w myśl §. 1. l. 3 teje ordynacyi.

Art. IV.

Stosunki obszarów dworskich ustawą z 12. sierpnia 1886 określone Nr. 20 Dz. u. kr., zostają nienaruszone.

Art. V.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

DZIAŁ I.

O gminie w ogólności.

§. 1.

Każde miasto i każde miasteczko niniejszej ustawie podlegające stanowi w dotychczasowych granicach swoich osobną gminę miejską lub miastomiejską.

Zmiana granic.

§. 2.

Granice gminy zmienione być mogą tylko za uchwałą Rady gminnej.

Uchwała taka do swej ważności wymaga potwierdzenia Rady powiatowej, które może być udzielone tylko za poprzednim oświadczeniem politycznej władzy krajowej, że przeciw temu ze względów publicznych nie ma nic do zarzucenia.

DZIAŁ II.

O członkach gminy.

Członkowie gminy i obcy.

§. 3.

Członkowie gminy są:

a) przynależni do gminy tj. osoby mające w gminie prawo przynależności;

b) uczestnicy, tj. osoby nie mające w gminie prawa przynależności, jeżeli w granicach gminy majątek nieruchomy posiadają, lub jeżeli od przedsiębiorstwa zarobkowego samoistnie wykonywanego, albo od dochodu bezpośredni podatki w gminie opłacają.

Pod tymi warunkami należą do uczestników

gminy takż korporacje, stowarzyszenia, zakłady i fundacje.

Wszystkie inne osoby w gminie są obcemi.

Przynależność do gminy.

§. 4.

Stosunki przynależności do gminy określone są ustawą z dnia 3. grudnia 1863 l. 105 dz. p. p.

Za nadanie prawa przynależności do gminy może gmina pobierać opłatę nie przewyższającą sumy 30 zł.

Obywatele.

§. 5.

Obywatelami są ci, którym gmina prawo obywatelstwa nadała.

Obywatelstwo tylko przynależnym do gminy nadanem być może.

Za nadanie obywatelstwa może gmina pobierać opłatę.

Gminy mogą w uznaniu zasług publicznych nadawać obywatelstwo honorowe osobom będącym obywatelami państwa austriackiego.

Prawa i obowiązki członków gminy.

§. 6.

Członkom gminy służy prawo swobodnego pobytu w gminie. Mają oni udział podług postanowień niniejszej ustawy w prawach i korzyściach, jako też w obowiązkach i ciężarach gminy.

Przynależni do gminy mają nadto w razie zubożenia i niezdolności do pracy prawo do wsparcia stosownie do ustawy z 3. grudnia 1863 l. 105 dz. p. p.

Obywatelom zastrzega się prawo do udziału w fundacyach i zakładach osobno dla nich utworzonych.

Obywatelstwo honorowe nadaje prawa uczestników gminy, ale nie nakłada udziału w ich obowiązkach.

Prawo pobytu w gminie.

§. 7.

Obcym, którzy przynależność swoją do pewnej gminy wykażą, lub przynajmniej dowiodą, iż poczynili potrzebne kroki ku wykazaniu przynależności, nie może gmina wzbronić pobytu w swym obrębie, dopóki tak oni jak i mieszkający z nimi członkowie ich rodzin nieskazitelny

żywot prowadzą i nie stają się ciężarem dobroczynności publicznej.

Jeżeli obcy rozporządzeniem gminy w tym względzie czuje się pokrzywdzonym, służy mu prawo odwołania się do politycznej władzy powiatowej.

Utrzymanie prywatnych stosunków prawnych.

§. 8.

Niniejsza ustawa nie narusza prywatnych stosunków prawnych w ogóle, a w szczególności praw własności i użytkowania, służących bądź członkowi gminy, bądź też częściom gminy lub całym klasom mieszkańców.

DZIAŁ III.

O Reprezentacji gminnej.

§. 9.

Gminę reprezentuje we wszystkich jej sprawach Rada gminna.

Rada zawiaduje sprawami gminy przez Zwierzchność gminną.

A) Rada gminna.

Skład Rady gminnej.

§. 10.

Rada gminna składa się w miastach z radnych wybranych przez członków gminy czynne prawo wyboru mających, w miasteczkach z radnych wybranych przez członków czynne prawo wyboru mających, a nadto z członków bez wyboru do niej wchodzących (§. 12).

W gminach, w których liczba członków do wyboru Rady gminnej uprawnionych nie przenosi 400, wybranych będzie 18 radnych, w gminach zaś liczących:

401— 600	wyborców	24
601—1000	"	30
a nad 1000	"	36

radnych.

Do zastępowania radnych ubyłych lub nie mogących brać udziału w czynnościach Rady, wybrani będą równocześnie zastępcy, których liczba wynosić ma połowę liczby radnych.

Bliższe postanowienia o uprawnieniu do wyboru, obieralności i postępowaniu przy wyborach, zawiera ordynacja wyborcza dla gmin.

§. 11.

Wstępując do Rady, składają radni i za-

stępcy do rąk naczelnika gminy przyrzeczenie sumiennego pełnienia przyjętych obowiązków.

Radni bez wyboru.

§. 12.

Każdy członek gminy miasteczka, opłacający przynajmniej szóstą część całej sumy podatków bezpośrednich w gminie do opłat przypisanych, ma prawo nawet bez wyboru być członkiem Rady gminnej, jeżeli jest obywatelem państwa austriackiego i nie zachodzi względem niego żadna okoliczność wykluczająca lub wyłączająca, wskazana w ordynacyi wyborczej dla gmin.

Za osobę nie używającą własnowolności, wykonywa to prawo jej prawny zastępca lub też pełnomocnik.

Wojskowi w czynnej służbie i kobiety, jeżeli chcą z tego prawa korzystać, muszą, wszystkie zaś inne osoby mające to prawo, mogą je wykonywać przez pełnomocników.

Współposiadacze realności umocowują do wejścia wkład Rady gminnej jednego z pośród siebie lub inną osobę.

Radnego bez wyboru nie może zastępować kto nie jest obywatelem państwa austriackiego, nie używa własnowolności lub w myśl ordynacyi wyborczej dla gmin od prawa wybierania i obieralności do Rady gminnej jest wykluczonym lub wyłączonym.

Zastępca może tylko jedną osobę zastępować.

Jeżeli zastępca już co do swojej osoby należy do Rady gminnej, głos jego przy głosowaniu podwójnie ma być liczony.

Radni bez wyboru nie będą wliczani do liczby radnych w §. 10. ustanowionej.

Radny bez wyboru, który także przez wybór został do Rady powołany, ma albo przyjąć wybór albo korzystać z prawa przysługującego mu podług niniejszego paragrafu.

Peryod wyborczy.

§. 13.

Radni i zastępcy wybierani będą na lat sześć. Ustępujący radni i zastępcy urzędować będą aż do ukonstytuowania się nowej Reprezentacyi gminnej. Ustępujący radni i zastępcy mogą być ponownie wybrani.

Wybór uzupełniający.

§. 14.

W miejsce radnego, ubywającego przed końcem peryodu wyborczego, powoła Rada gminna do grona swego na wniosek naczelnika gminy zastępcę z tego samego koła wyborczego, z którego radny ubył. Z pomiędzy zastępców ten będzie powołany, który przy wyborach największą ilość głosów otrzymał. W razie równości głosów rozstrzyga los. Jeżeli radny dłużej niż przez trzy miesiące nie może brać udziału w czynnościach Rady, powoła Rada gminna w sposób wyżej oznaczony zastępcę na czas, przez który ów radny w czynnościach Rady gminnej udziału brać nie może.

Gdyby jednak tylu radnych ubyło, iżby liczby radnych z jednego koła wyborczego nawet przez powołanie wszystkich z tego koła zastępców uzupełnić nie można, będzie niezwłocznie na podstawie ostatniej listy wyborczej rozpisany wybór uzupełniający z tegoż koła wyborczego.

Radni i zastępcy w wyborze uzupełniającym wybrani urzędować będą tylko do końca okresu wyborczego tych radnych i zastępców, w których miejsce zostali wybrani.

B) Zwierzchność gminna.

Skład Zwierzchności gminnej.

§. 15.

Zwierzchność gminna składa się z naczelnika gminy, jego zastępcy i dodanych do pomocy naczelnikowi gminy dwóch assessorów.

W razie potrzeby wolno gminie wybrać i większą liczbę assessorów, jednak nie więcej jak 5.

Naczelnik gminy otrzymuje stałe wynagrodzenie z funduszków gminy. Minimum tego wynagrodzenia oznacza Wydział krajowy dla każdej z gmin tej ustawie podlegających, po wysłuchaniu Rad gminnych. Naczelnikowi gminy nie wolno zrzec się swego wynagrodzenia ani w całości ani częściowo.

Zastępca naczelnika pobierać będzie wynagrodzenie z funduszków gminnych, jeżeli przez czas dłuższy zastępować będzie naczelnika.

Urząd asesora, radnego i zastępcy radnego jest bezpłatny.

Wszystkim członkom Rady i Zwierzchności gminnej należy się od gminy zwrot wszystkich wydatków połączonych z ich urzędowaniem.

Wybór Zwierzchności gminnej.

§. 16.

Naczelnika gminy, jego zastępcę i asesorów wybiera Rada gminna na lat 6.

Warunki obieralności na te urzędy i sposób dokonania wyboru oznacza ordynacya wyborcza.

Wybór uzupełniający.

§. 17.

W razie opróżnienia posady naczelnika gminy, jego zastępcy lub asesora w ciągu okresu wyborczego, Rada gminna dokona w jego miejsce nowego wyboru, najdalej do dnia 14. Wybrany przy wyborze uzupełniającym naczelnik gminy, zastępca naczelnika lub asesor, urzędować będzie do końca sześćdziesiąt swego poprzednika.

Przyrzeczenie.

§. 18.

Naczelnik gminy, jego zastępca i asesori winni przy objęciu urzędu w obecności delegata Wydziału powiatowego i wobec delegata Rady gminnej złożyć w ręce naczelnika politycznej władzy powiatowej lub jego delegata w miejsce przysięgi przyrzeczenie, iż zachowają Cesarzowi wierność i posłuszeństwo, przestrzegać będą ustaw i wypełniać sumiennie obowiązki swoje.

C) Postanowienia ogólne.

Ustąpienie z posady.

§. 19.

Za przyzwoleniem Rady gminnej może naczelnik gminy, jego zastępca lub asesor, radny lub zastępca radnego urząd swój złożyć. Naczelnik gminy, zastępca naczelnika, asesor, radny lub zastępca radnego traci swój urząd, jeżeli zajdzie lub wiadomą się stanie okoliczność któraby pierwotnie jego obieralność na członka Rady lub Zwierzchności gminnej była wykluczyła, lub jeżeli się do innej gminy przesiedli.

Jeżeli naczelnik gminy, zastępca naczelnika, asesor, radny lub zastępca radnego popadnie w śledztwo sądowe z powodu zbrodni, przekroczenia lub przestępstwa z chciwości popełnionego, lub jednego z przestępstw w §. 501, 504, 511, 512, 515 i 516 ustawy karnej wskazanych, lub jeżeli do jego majątku konkurs ogłoszony zostanie, wtedy nie będzie on mógł sprawować

swego urzędu, dopóki trwa to postępowanie karne lub krydalne.

Jeżeli radny lub zastępca wchodzi w stosunki prawne z gminą, jako przedsiębiorca, dostawca, lub dzierżawca, nie będzie on mógł sprawować swego urzędu, dopóki ten stosunek trwa i rachunki ztąd wynikłe ostatecznie załatwione nie będą.

Obowiązek przyjęcia wyboru.

§. 20.

Każdy podług przepisów wybrany członek gminy, winien przyjąć wybór bądź na członka Rady gminnej, lub też zastępcę, bądź na asesora.

Prawo wymówienia się od przyjęcia wyboru lub też od dalszego sprawowania urzędu służy tylko:

a) duchownym wszelkiego wyznania i nauczycielom publicznym;

b) urzędnikom i sługom c. k. Dworu, państwa, kraju, powiatów, zakładów i funduszy publicznych, dopóki w czynnej służbie zostają;

c) wojskowym chociażby w czynnej służbie nie zostającym;

d) osobom liczącym przeszło 60 lat życia;

e) tym, którzy przez cały jeden okres wyborczy piastowali posady w Zwierzchności gminnej, jednak tylko na okres bezpośrednio następujący;

f) tym, którym ułomność fizyczna, lub znacznie i trwale nadwątlone zdrowie nie dozwalają obowiązków urzędowych wykonywać;

g) tym, którzy z powodu zwykłego zatrudnienia corocznie, często lub przez dłuższy czas nie bywają w gminie obecni;

h) zostającym w służbie prywatnej, jeżeliby przez przyjęcie wyboru w stosunku swoim służbowym uszczerbku doznać mogli;

i) tym, którzy bez wyboru do Rady gminnej należą (§. 12).

Kto bez takiego uwalniającego powodu wzbrania się przyjąć wyboru, lub przyjęty urząd dalej sprawować, podpada karze pieniężnej, którą Rada gminna aż do wysokości 20 zł. wymierzyć może.

Przeciw takiemu orzeczeniu Rady służy odwołanie się do Wydziału powiatowego; kara pieniężna wpływa do kasy gminnej na fundusz ubogich.

DZIAŁ IV.

O zakresie działania gminy.

ROZDZIAŁ I.

O zakresie działania gminy w ogóle.

§. 21.

Zakres działania gminy jest:

- a) własny i
- b) poruczony.

Własny zakres działania.

§. 22.

Własny zakres działania t. j. zakres, w którym gmina z zachowaniem ustaw samodzielnie zarządzać i rozporządzać może, obejmuje w ogóle wszystko, co bezpośrednio dotyczy interesu gminy i w jej granicach własnymi jej siłami załatwionem i przeprowadzonem być może.

W myśl tego należą do własnego zakresu działania gminy w szczególności:

- a) wolny zarząd majątkiem gminnym i załatwianie spraw, odnoszących się do związku gminy;
- b) czuwanie nad bezpieczeństwem osób i ich mienia;
- c) staranie o zakładanie i utrzymywanie gminnych dróg, mostów, ulic i placów, niemniej o bezpieczeństwo i łatwość komunikacji po drogach i wodach;
- d) policja polowa;
- e) dozór policyjny nad przedmiotami żywności, nad targami, nad miarą i wagą;
- f) policja zdrowia;
- g) policja nad czeladzią i wyrobnikami, niemniej wykonywanie przepisów o czeladzi słuzebnej;
- h) policyjny dozór nad obyczajnością publiczną;
- i) sprawy ubogich, opieka nad zakładami dobroczynnymi gminy, zapobieganie żebractwu;
- k) policja ogniowa, policja budownictwa, wykonywanie przepisów porządku budowniczego i udzielanie policyjnego pozwolenia na budowy;
- l) ustawą oznaczyć się mający wpływ na szkoły średnie, przez gminę utrzymywane i na szkoły ludowe; staranie o zakładanie, uposażenie i utrzymywanie szkół ludowych, z uwzględnieniem istniejących jeszcze patronatów szkolnych i przepisów konkurencyi do szkół;

m) jednanie stron w sporze będących przez mężów zaufania, z gminy wybranych;

n) przedsięwzięcie dobrowolnej sprzedaży ruchomości drogą licytacji.

Z wyższych względów państwa mogą być pewne czynności policyi miejscowej w pojedynczych gminach, w drodze ustawy krajowej, przekazane osobnym organom rządowym.

Poruczony zakres działania.

§. 23.

Ustawy określają poruczony zakres działania gminy, t. j. jej obowiązek do współdziałania w sprawach publicznej administracji.

ROZDZIAŁ II.

O zakresie działania Rady gminnej.

§. 24.

Rada gminna jest w sprawach gminy władzą uchwalającą i nadzorującą.

Władza wykonawcza jej nie służy.

Rada gminna zastępuje gminę w wykonywaniu jej praw i obowiązków, wydaje w granicach ustawami oznaczonych imieniem gminy postanowienia obowiązujące i uchwała sposób ich wykonania. Ona jest władzą zwierzchnią gminy we wszystkich sprawach gminy, obowiązana strzedz dobra gminy i starać się o zaspokojenie jej potrzeb.

§. 25.

Rada gminna obraduje i uchwała o wszystkich sprawach gminy, jej majątku, dobra lub zakładów w granicach ustaw obowiązujących.

W szczególności należy do zakresu działania Rady gminnej:

- a) zmiana granic gminy (§. 2.);
- b) ustanawianie zasad zarządu, tudzież sposobu użytkowania majątku i dobra gminy i zakładów gminnych;
- c) sprawy należące do zwyczajnego zarządu majątkiem, które Rada gminna osobną uchwałą sobie zastrzegła (§. 26);
- d) nabywanie lub pozbywanie nieruchomości lub praw, według ustaw za nieruchomości uważanych, obciążanie majątku gminy, zaciąganie pożyczek i lokowanie kapitałów;
- e) stawianie kosztem gminy nowych budowli, przekształcanie lub znoszenie istniejących, tudzież inne przedsiębiorstwa, nakładem gminy wykonywać się mające;

- f) zaprowadzenie nowych zakładów gminnych, lub zwinięcie istniejących;
- g) zawieranie, rozwiązywanie, zmiany kontraktu najmów i dzierżaw;
- h) uchwalanie budżetu rocznego, wydatków budżetem nieprzewidzianych i kredytów dodatkowych, przyzwalanie na przenoszenie uchwalonych kredytów z jednej rubryki do drugiej, uchwalanie wszelkich zmian w budżecie, staranie się o pokrycie niedoboru, uchwalanie dodatków do podatków, opłat, prestacyj i usług i oznaczanie dziennych cen takich prestacyj i robót;
- i) sprawdzanie i załatwianie rachunków rocznych;
- k) przyzwalanie na rozpoczęcie sporów prawnych i na odstąpienie od nich, zatwierdzanie ugód spór umarzających, ustanawianie zastępców prawnych;
- l) zatwierdzanie wyników wszelkich licytacji;
- m) wybór naczelnika gminy, jego zastępcy i asesorów;
- n) uchwalanie etatu i płac urzędników i służ gminnych, jako też instrukcyj służbowych i statutu emerytalnego dla tychże;
- o) wyznaczanie wynagrodzenia dla naczelnika gminy i jego zastępcy (§. 15.);
- p) mianowanie i oddalanie urzędników i wymiar emerytury dla nich, na wniosek naczelnika gminy;
- q) nadzór i kontrola nad czynnościami Zwierzchności gminnej;
- r) nadawanie prawa przynależności do gminy i obywatelstwa, tudzież obywatelstwa honorowego, ustanawianie opłat za nadawanie prawa przynależności i obywatelstwa;
- s) wykonywanie służącego gminie prawa patronatu lub prezentowania, rozdawania miejsc fundacyjnych, nie uwłaczając prawom na różnicy wyznań opartym;
- t) wybór mężów zaufania do jednania stron;
- u) uchwalanie regulaminów dla własnych czynności;
- w) udzielanie zdania swego władzom wyższym na ich żądanie;
- z) rozstrzyganie zażaleń przeciw zarządzeniom naczelnika gminy.

Zwyczajny zarząd majątkiem.

§. 26.

Zwyczajny zarząd majątkiem nie należy do zakresu działania Rady gminnej, lecz Rada może poszczególne sprawy tego zarządu, na wnioski lub po wysłuchaniu Zwierzchności gminnej swojej uchwale zastrzedz.

Ustanawianie służby.

§. 27.

Rada winna przydać naczelnikowi gminy służbę potrzebną do załatwiania czynności, wpływających z własnego i poruczonego zakresu działania.

Jeżeli Rada uzna potrzebę ustanowienia posad urzędowych lub służbowych, wtedy uchwali liczbę i płacę urzędników i służ, orzecze o warunkach i sposobie ich mianowania i ich zaopatrzeniu.

Uchwały te poda naczelnik gminy za pośrednictwem Wydziału powiatowego do wiadomości Wydziału krajowego.

Gdyby Rada gminna się wzbraniała uchwalić etat urzędników i służ, lub gdyby się okazało, że uchwalony przez Radę gminną etat nie wystarcza do należytego załatwiania czynności własnego i poruczonego zakresu działania, a Rada gminna mimo wezwania wskazanych jej braków nie uzupełniła, Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem orzec może, jakiej kategorii urzędników i w jakiej liczbie gmina ustanowić i opłacać ma.

Nadzorowanie Zwierzchności gminnej.

§. 28.

Rada gminna ma prawo i obowiązek urzędowanie Zwierzchności gminnej ciągle nadzorować. Nadzór ten wykonywa Rada gminna za pomocą jednej lub kilku komisji z grona swego wybranych, które obowiązane będą o każdej dostrzeżonej nieprawidłowości lub wadliwości w urzędowaniu Zwierzchności gminnej bezzwłocznie Radę gminną zawiadomić i poczynić wnioski o usunięcie złego, zaś po upływie każdego roku administracyjnego przedłożyć Radzie gminnej sprawozdanie o swoich czynnościach z wnioskami, jakie uznają za stosowne.

Skoro Rada gminna przekona się o nieprawidłowościach lub wadliwościach, winna się postarać o bezzwłoczne ich usunięcie, a gdyby

to nie odniosło skutku, donieść o tem Wydziałowi powiatowemu.

Dla komisyj kontrolujących uchwali Rada gminna osobne instrukcje i przedłoży je Wydziałowi powiatowemu do wiadomości.

Naczelnik gminy winien najdalej do dni 30 po upływie każdego roku administracyjnego przedłożyć Wydziałowi powiatowemu odpisy sprawozdań komisyj kontrolujących w ubiegłym roku, jakoteż odpis uchwał Rady gminnej na podstawie tych sprawozdań zapadłych, lub donieść w tym terminie o zachodzących przeszkodach.

Rada gminna może także ustanawiać osobne komisje do nadzorowania przedsiębiorstw gminnych, tudzież do udzielania zdań i przedstawiania wniosków w sprawach gminnych.

Do takich komisyj Rada gminna powołać może mężów zaufania z poza grona swego.

Ani komisja kontrolująca, ani specjalne komisje w myśl niniejszego paragrafu ustanowione, władzy wykonawczej nie mają, a zatem ani same nie zarządzić, ani Zwierzchności gminnej poleceń wydawać nie mogą.

Rewizya kasy.

§ 29.

Rada gminna winna wybrać osobną komisję, której obowiązkiem będzie przynajmniej cztery razy do roku przedsięwziąć rewizję kasy gminnej i kas zakładów i funduszków pod zarządem gminy zostających i o każdej rewizyi Radzie gminnej zdać sprawę na ręce naczelnika gminy, który odpis każdego sprawozdania do dni 8 Wydziałowi powiatowemu przedłożyć ma.

Jeżeli członkowie komisji skontrolującej obowiązkom w niniejszym paragrafie na nich włożonym zadość nie uczynią, może Wydział powiatowy przeprowadzić skontrolację kasy na koszt gminy. Oprócz tego winien Wydział powiatowy od czasu do czasu kasę gminną niespodziewanie skontrolować.

Sprawy policji miejscowej.

§ 30.

O ile sprawowanie policji miejscowej nie jest mocą ustawy przekazane organom rządowym, może Rada gminna w granicach ustaw wydawać obowiązujące w obrębie gminy przepisy co do policji miejscowej i za przekroczenie tychże za-

grażać karą pieniężną aż do wysokości 50 zł. lub w razie niemożności uiszczenia kary pieniężnej, karą aresztu do dni 10.

Uchwały takie Rada gminna powziąć może tylko na wniosek lub po wysłuchaniu naczelnika gminy.

§ 31.

Rada gminna winna uchwalać środki pieniężne na utrzymanie zakładów i urzędzeń policji miejscowej i jest odpowiedzialną za wszelkie zaniedbania w tej mierze, pochodzące z jej winy.

Odpowiedzialność gminy.

§ 32.

Gdyby kto poniósł szkodę z powodu zaniedbania przez gminę obowiązków względem policji miejscowej na niej ciężących, winna gmina poniesioną szkodę wynagrodzić. W szczególności obowiązana jest gmina wynagrodzić szkodę wyrządzoną w jej obrębie przez gwałt publiczny przy zbiegowisku dokonany, jeżeliby ani jeden ze sprawców nie był schwytanym, a na gminie ciążyła wina niedbałości w zapobieżeniu temu gwałtowi.

Orzeczenie względem obowiązku wynagrodzenia szkody, wyda polityczna władza powiatowa za poprzedniem wysłuchaniem Wydziału powiatowego.

Jeżeli co do wysokości wynagrodzenia porozumienie się pomiędzy gminą a poszkodowanym nie nastąpi, wynagrodzenie to ma być poszukiwanem zwykłą drogą prawa.

Zaopatrywanie ubogich.

§ 33.

Rada gminna ma czuwać nad tem, aby ubodzy według ustaw zaopatrzeni byli. Gdyby zakłady i fundusze na ten cel przeznaczone nie wystarczały, Rada postara się o potrzebne środki i oznaczy sposób ich użycia.

Udzielanie zdania.

§ 34.

Na żądanie władz rządowych lub autonomicznych winna Rada gminna udzielać im swojego zdania.

Rozstrzyganie zażaleń.

§ 35.

Rada gminna rozstrzyga zażalenia przeciw rozporządzeniom naczelnika gminy w sprawach dotyczących się majątku i dobra gminnego lub za-

kładów gminnych, niemniej w tych sprawach, w których naczelnik gminy tylko uchwały Rady gminnej wykonywa.

We wszystkich innych sprawach własnego zakresu działania rozstrzyganie rekursów przeciw postanowieniom naczelnika gminy należy do Wydziału powiatowego, zaś w sprawach poruczonego zakresu działania do politycznej władzy powiatowej.

Regulamin.

§. 36.

Wydział krajowy wyda regulamin dla czynności Rad gminnych, tudzież instrukcyę dla czynności Zwierzchności gminnych we własnym zakresie działania i dla kas gminnych, uwzględniając różnice potrzeb i stosunków zachodzących między gminami większemi i mniejszemi.

Rada gminna może jednak uchwalić inny regulamin dla własnych czynności i instrukcyę dla swej Zwierzchności gminnej co do spraw własnego zakresu działania i swojej kasy gminnej, winna jednak regulamin dla własnych czynności i instrukcyę dla Zwierzchności gminnej przedłożyć za pośrednictwem Wydziału powiatowego Wydziałowi krajowemu do wiadomości.

Instrukcyja dla kasy gminnej, przez Radę gminną uchwalona, wymaga zatwierdzenia przez Wydział krajowy.

Dopóki Rada gminna nie uchwali i nie przedłoży Wydziałowi krajowemu osobnego regulaminu dla swoich czynności i osobnej instrukcyi dla Zwierzchności gminnej, obowiązującą będą regulamin i instrukcyja przez Wydział krajowy wydane.

Instrukcyja dla kasy gminnej przez Wydział krajowy wydane obowiązująca będzie tak długo, dopóki uchwalona przez Radę gminną osobna instrukcyja dla swej kasy, nie uzyska zatwierdzenia Wydziału krajowego.

Zwoływanie Rady.

§. 37.

Rada gminna zbiera się na posiedzenie ile razy zajdzie tego potrzeba, najmniej zaś raz na miesiąc. — Naczelnik gminy lub jego zastępca zwołuje Radę na posiedzenie. — Każde posiedzenie, które nie jest tym sposobem zwołane, jest nie prawne a powzięte na niem uchwały są nieważne.

Naczelnik gminy musi zwołać Radę, jeżeli tego zażąda przynajmniej trzecia część radnych, polityczna władza powiatowa albo też Wydział krajowy lub Wydział powiatowy.

O nastąpić mającemu posiedzeniu naczelnik gminy w każdym razie winien zawiadomić wszystkich w gminie obecnych radnych

Komplet do uchwał.

§. 38.

Rada gminna nie może powziąć uchwały, jeżeli więcej niż połowa radnych nie jest na posiedzeniu obecna.

Do uchwały ustanawiającej budżet, jakoteż do uchwały podlegającej wyższemu zatwierdzeniu potrzebna jest obecność dwóch trzecich radnych.

Jeżeli na posiedzenie nie zbierze się ilość radnych, potrzebna do powzięcia uchwał, winien naczelnik gminy najdalej do trzech dni zwołać Radę powtórnie i zarazem wezwać zastępców.

Na każdego radnego i zastępcę, który nie stawi się na to drugie posiedzenie i nie usprawiedliwi swej nieobecności, winien naczelnik gminy nałożyć karę pieniężną, aż do wysokości 10 zł.

Przeciw takiemu orzeczeniu służy odwołanie się do Wydziału powiatowego.

Grzywnę tę ściągnie naczelnik gminy. — Radnego lub zastępcę, który bez usprawiedliwienia się na trzech po sobie następujących posiedzeniach się nie jawi, może Rada gminna na czas oznaczony, lub też na cały w toku będący peryod wyborczy od udziału w obradach i uchwałach Rady wykluczyć. — Przeciw tej uchwale służy wykluczonemu rekurs do Wydziału powiatowego w terminie dni 14, licząc od dnia doręczenia mu zawiadomienia o dotyczącej uchwale Rady gminnej.

Przeszkody uczestnictwa w obradach.

§. 39.

Członek Zwierzchności gminnej lub Rady gminnej nie może być obecnym na posiedzeniu jeżeli przedmiot obrady lub uchwały dotyczy jego urzędowania, jego własnych interesów prywatnych, lub też interesów jego żony, albo osób z nim w pierwszym lub drugim stopniu spokrewnionych lub spowinowaconych; winien jednak na żądanie Rady stawić się dla udzielenia żądanych wyjaśnień.

§. 40.

Członkowie Zwierzchności gminnej są obowiązani być obecnymi na każdym posiedzeniu Rady i mogą w każdym czasie głos zabrać. — W głosowaniu przy sprawdzeniu rachunków i udzieleniu Zwierzchności gminnej absolutorium nigdy udziału brać nie mogą.

Przewodniczenie na posiedzeniach.

§. 41.

Na posiedzeniach Rady gminnej przewodniczy naczelnik gminy, a w razie przeszkody jego zastępca. Każde posiedzenie odbyte z pominięciem tego przepisu jest nieważne. Naczelnik gminy lub jego zastępca zwołuje Radę, zamyka i zamyka posiedzenie, układa porządek dzienny, kieruje rozprawami i przestrzega porządku w zgromadzeniu.

Sekretarz Rady.

§. 42.

Rada gmina wybiera sekretarza swego bądź z grona swego, bądź z pomiędzy urzędników gminy.

Warunki ważności uchwał.

§. 43.

Do ważności uchwały potrzebną jest bezwzględna większość głosów obecnych radnych. W razie równości głosów rostrzyga przewodniczący. W innych wypadkach przewodniczący nie głosuje z wyjątkiem wyborów. — Głosowanie odbywa się jawnie; wolno jest jednak Radzie uchwalić głosowanie tajne.

Jawność posiedzeń.

§. 44.

Posiedzenia Rady odbywają się w lokalu urzędowym publicznie, wyjątkowo jednak może Rada uchwalić tajne posiedzenie. — Posiedzenia, na których przedmiotem obrad jest budżet lub zamknięcia rachunków, w każdym razie będą publiczne.

Gdyby publiczność mieszała się do obrad lub w inny sposób przeszkadzała obradom, przewodniczący ma prawo i obowiązek po poprzednim bezskutecznym napomnieniu, nakazać wydalenie publiczności z miejsca posiedzeń.

Protokół posiedzenia.

§. 45.

Z każdego posiedzenia spisany będzie w księdze na to przeznaczony protokół, obejmujący

nazwiska radnych, wnioski na posiedzeniu czynione i zapadłe uchwały. — Protokół ma być stwierdzony podpisem przewodniczącego, dwóch obecnych na posiedzeniu radnych i sekretarza.

Każdemu członkowi gminy wolno przeglądać protokoły.

ROZDZIAŁ III.

O zakresie działania Zwierzchności gminnej.

§. 46.

Naczelnik gminy w sprawach gminy jest organem zarządzającym i wykonawczym.

W razie przeszkody zastępuje naczelnika gminy jego zastępca, tego zaś jeden z asesorów. Rada gminna na początku każdego roku oznacza, który asesor w razie przeszkody zastępcy ma zastępować naczelnika gminy.

§. 47.

Do zakresu działania naczelnika gminy należy w szczególności:

- a) przewodniczenie w Radzie gminnej i przygotowanie wniosków do uchwał Rady;
- c) wykonywanie wszelkich uchwał i zarządzeń Rady gminnej;
- d) kierownictwo urzędem gminnym, nadzór nad urzędnikami i sługami;
- e) wykonywanie policyi miejscowej;
- f) zarządzanie w razach nagłych, za następnym usprawiedliwieniem w obec Rady gminnej;
- g) przedstawianie do mianowania i oddalania urzędników gminy i wykonywanie władzy dyscyplinarnej nad urzędnikami i sługami;
- h) zarząd majątkiem, dobrem i dochodami gminy, zakładów i funduszy gminnych, lub pod zarządem gminy zostających;
- i) prowadzenie kasowości i rachunkowości gminy;
- k) wykonywanie wszelkich spraw poruczonego zakresu działania.

§. 48.

Naczelnik gminy reprezentuje gminę na zewnątrz.

Dokumenta, mocą których gmina przyjmuje zobowiązania względem osób trzecich, muszą być podpisane przez naczelnika gminy i jednego asesora.

Dokument dotyczący interesu, do którego zawarcia potrzebne jest przyzwolenie Rady lub wyższe zatwierdzenie, musi być nadto podpisanym przez dwóch radnych i powołać się na to

przyzwolenie lub zatwierdzenie. W każdym razie dokument wydany imieniem gminy musi być zaopatrzone pieczęcią gminy.

Sprawowanie policji miejscowej.

§. 49.

Do naczelnika gminy należy odpowiednie ustawom sprawowanie policji miejscowej, o ile pojedyncze jej czynności nie są przekazane w drodze ustawy krajowej organom rządowym.

W nagłych wypadkach nieszczęścia, n. p. przy pożarach lub powodziach i t. p. naczelnik gminy ma prawo zarządzić wykonanie robót wszelkiego rodzaju, o ile są niezbędne do usunięcia niebezpieczeństwa chwilowego i zmusić do tych robót każdego zdolnego do nich członka gminy a nawet i obcych. Gdyby środki policji miejscowej nie były dostateczne do zabezpieczenia dobra publicznego (jak n. p. w razie epidemii) lub gdyby własne siły gminy nie wystarczały do odwrócenia grożącego niebezpieczeństwa, naczelnik gminy winien zawiadomić o tem natychmiast polityczną władzę powiatową.

Zagrażanie karami.

§. 50.

Naczelnik gminy ma wyjątkowo prawo zagrażania karą pieniężną do 10 zł. lub w razie niemożności jej uiszczenia karą aresztu do dwóch dni, jeżeli tego wymaga wykonanie przepisu tymczasowego policji miejscowej niedopuszczającego zwłoki.

Wykonywanie władzy karnej.

§. 51.

O ile w ustawach i przepisach, które dotyczą policji miejscowej należącej do zakresu działania gminy, wyrażoną jest sankcja karna, i o ile przekroczenia tych ustaw i przepisów nie podlegają ustawie karnej, służy prawo orzekania kar za takie przekroczenia naczelnikowi gminy a względnie jego zastępcy.

W ten sposób mają być także orzekane kary oznaczone przez Radę gminną (§. 30).

Tylko kary pieniężne, lub w razie niemożności ich uiszczenia kary aresztu mogą być orzekane.

Wszelkie orzeczenia kar mają być w osobną księgę wpisywane.

Tok instancji.

§. 52.

Od orzeczeń wydanych według §. 51. odwołać się można do politycznej władzy powiatowej.

Jeżeli orzeczenia tyczą się duchownych uznanych wyznań religijnych, nauczycieli publicznych, urzędników rządowych lub krajowych, zostających w czynnej służbie, albo członków Sejmu krajowego, natenczas winien naczelnik gminy przedłożyć to orzeczenie politycznej władzy powiatowej do poprzedniego zbadania i potwierdzenia.

Przeznaczenie kar.

§. 53.

Kary pieniężne, orzeczone podług §. 51. wpływają do kasy gminnej na fundusz ubogich gminy,

Przedstawienie urzędników do mianowania i przeniesienia w stan spoczynku.

§. 54.

Na podstawie etatu przez Radę gminną uchwalonego lub na podstawie orzeczenia Wydziału krajowego w myśl ostatniego ustępu §. 27. w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem wydanego, naczelnik gminy przedstawia Radzie gminnej urzędników gminy do mianowania. — Mianowani urzędnicy posiadać muszą przepisaną kwalifikację.

Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem oznaczy, jakie kwalifikacje dla każdej kategorii posad są potrzebne z uwzględnieniem różnicy potrzeb i stosunków gmin większych a mniejszych, z pozostawieniem odpowiedniego czasu przejściowego.

Naczelnik gminy przedstawia Radzie gminnej wnioski o przeniesienie urzędników w stan spoczynku i wymierzenie emerytury dla nich.

Naczelnik gminy mianuje i oddala sługi gminne i przedstawia Radzie gminnej wnioski co do ich zaopatrzenia.

Śledztwa dyscyplinarne.

§. 55.

Naczelnik gminy wdraża i przeprowadza śledztwa dyscyplinarne przeciw urzędnikom i sługom gminnym i orzeka o karach dyscyplinarnych.

Naczelnik może w drodze dyscyplinarnej urzędnika suspendować. Oddalenie urzędnika ze służby w drodze dyscyplinarnej nastąpić może tylko za uchwałą Rady gminnej.

Orzeczenie dyscyplinarne przeciw rachmistrzowi, kasyerowi i kontrolorowi tylko Rada gminna po wysłuchaniu naczelnika gminy wydawać może.

Zarząd majątkiem.

§. 56.

Naczelnik gminy zarządza majątkiem gminy, nadzoruje użytkowanie i zarząd dobra gminnego, kieruje przedsiębiorstwami gminy, czuwa nad ich wykonaniem i załatwia sprawy ubogich według ustaw.

Naczelnik zawiaduje zakładami gminnymi i nadzoruje zakłady własny zarząd mające, o ile akt fundacyi lub umowy innych nie zawiera postanowień.

W szczególności winien naczelnik gminy starać się o ściąganie wszystkich wierzytelności gminy, zakładów i funduszków gminnych lub pod zarządem gminy zostających, tudzież wszelkich czynnych zaległości. Gdyby naczelnik obowiązku tego należycie nie wypełniał, a Rada gminna mimo upomnienia ze strony Wydziału powiatowego temubym nie zaradziła, Wydział powiatowy będzie miał prawo zarządzić środki zaradcze, jakie uzna za stosowne a nawet ustanowić na koszt gminy zastępcę prawnego, który imieniem gminy wierzytelności i zaległości w drodze właściwej poszukiwać będzie.

Przepis ten odnosi się także do pretensyj gminy, któreby jej z mocy §§. 63—65. do członków Zwierzchności gminnej przysługiwały.

Kolaudacye.

§. 57.

Naczelnik gminy zarządza wszelkie roboty i dostawy dla gminy, rozpisuje i przeprowadza licytacye, odbiera i kolauduje wykonane roboty lub dostawy. Do każdego odbioru i do każdej kolaudacyi winien naczelnik gminy zawiadamiać komisję kontrolującą Rady gminnej, a to w takim czasie, aby komisya czynność tę ze swej strony nadzorować mogła.

Komisye.

§. 58.

Rada gminna może na wniosek lub po wysłuchaniu naczelnika gminy uchwalić, aby sprawowanie poszczególnych czynności ogólnego zarządu gminnego lub policji miejscowej powierzone zostało osobnym komisjom.

Każda taka komisya składa się z jednego członka Zwierzchności gminnej, jako przewodniczącego i kilku członków przez Radę gminną z jej grona lub z poza jej grona wybranych.

Dla takich komisyj winna Rada gminna uchwalić osobne instrukcye.

Komisye te podlegają naczelnikowi gminy i polecenia jego wykonywać ściśle są obowiązane.

Dobrowolne licytacye.

§. 59.

Naczelnik gminy zezwala na przedsięwzięcie dobrowolnej sprzedaży ruchomości drogą licytacji i czuwa nad zachowaniem i ściśłem wypełnieniem istniejących w tej mierze przepisów.

Kasowość i rachunkowość.

§. 60.

Naczelnik gminy jest odpowiedzialny za należyte prowadzenie kasowości i rachunkowości, jest przeto obowiązany kasę przynajmniej raz na miesiąc skontrolować.

Poruczony zakres działania.

§. 61.

Naczelnik gminy załatwia wszelkie sprawy należące do poruczonego zakresu działania gminy w sposób ustawami przepisany lub przez władzę wskazany. Jeżeli oznaczenie sposobu wykonania pozostawione jest w całości lub częściowo gminie, naczelnik winien zastosować się w tym względzie do uchwały Rady gminnej.

Wszakże w razach nadzwyczaj nagłych, gdyby uchwała Rady bez szkody lub niebezpieczeństwa poprzednio nie mogła być zasięgnięta, może naczelnik gminy działać według własnego zdania, winien jednak następnie w jak najkrótszym czasie wyjednać sobie zatwierdzenie Rady.

Rząd może polecić na swój koszt załatwienie spraw, należących do poruczonego zakresu działania w całości lub części organom własnym.

Wstrzymanie wykonania uchwał.

§. 62.

Jeżeli naczelnik gminy sądzi, że uchwała przez Radę gminną powzięta narusza ustawę, przekracza zakres działania Rady lub jest szkodziwą interesom gminy, winien wstrzymać wykonanie takiej uchwały i najdalej do trzech dni po jej powzięciu odnieść się do wyższej władzy o rozstrzygnięcie, czy uchwała wykonaną być ma czy nie.

Orzeczenie to należy do politycznej władzy powiatowej, jeżeli naczelnik sądzi, że uchwała narusza ustawę lub przekracza zakres działania

gminy, zaś do Wydziału powiatowego, jeżeli sądzi, że uchwała jest szkodliwą interesom gminy.

Władza wyższa winna wydawać swoje orzeczenia w ciągu dni ośmiu, a jeżeli sprawa należy do własnego zakresu działania gminy, polityczna władza powiatowa zawiadomi o swoim orzeczeniu Wydział powiatowy.

Orzeczenie tych władz jest dla naczelnika gminy stanowczem i nie służy mu prawo wyższego odwołania się.

Rada gmina ma jednak prawo wnieść rekurs od takiego orzeczenia do Namiestnictwa a względnie do Wydziału krajowego w terminie 14-dniowym.

O wstrzymaniu wykonania uchwał naczelnik ma Radę gminną na najbliższem posiedzeniu zawiadomić. Jeżeli naczelnik gminy nie przedłoży władzy wyższej w terminie 3 dniowym uchwały wstrzymanej do rozstrzygnięcia, uchwała ta staje się prawomocną i bezzwłocznie wykonaną być musi, o ile nie zachodzi wypadek w §. 104. przewidziany.

Odpowiedzialność naczelnika gminy.

§. 63.

Naczelnik gminy jest za swoje czynności urzędowe odpowiedzialnym gminie. Od tej odpowiedzialności uwolnić nie może naczelnika gminy ustanowienie komisyj dla poszczególnych spraw (§. 58).

Co do poruczonego zakresu jest on odpowiedzialnym Rządowi.

Pretensye gminy co do wynagrodzenia szkód, pochodzące z odpowiedzialności orzeczonej w tym paragrafie, mają być poszukiwane zwykłą drogą prawa.

§. 64.

Jeżeli zastępca naczelnika gminy lub jeden z asesorów powołany zostaje do zastępowania naczelnika gminy, względnie jego zastępcy, natenczas zastępca naczelnika gminy, względnie asesor, wchodzi we wszystkie prawa i obowiązki naczelnika gminy i są odpowiedzialnymi za swoje czynności urzędowe tak samo jak naczelnik gminy.

§. 65.

Asesorowie dodani są naczelnikowi gminy dla pomocy w urzędowaniu. Asesorowie winni naczelnika wspierać w urzędowaniu i mają we-

dług jego zarządzenia i pod jego odpowiedzialnością wykonać czynności, które im poruczy.

Każdy asesor odpowiedzialny jest gminie za zaniedbanie lub nienależyte wykonanie czynności przez ustawę niniejszą w ogóle, przez naczelnika gminy lub przez Radę gminną w szczególności mu poruczonych.

Pretensye gminy do wynagrodzenia szkód z odpowiedzialności tym paragrafem orzeczone, mają być dochodzone zwykłą drogą prawa.

DZIAŁ V.

O gospodarstwie gminnem i nakładaniu ciężarów na gminę.

Inwentarz majątku.

§. 66.

Wszelka ruchoma i nieruchoma własność, niemniej wszelkie prawa i przywileje gminy i jej zakładów winny być utrzymane w ciągłej widoczności zapomocą dokładnego inwentarza.

Inwentarz ten ma być spisany w ciągu pierwszego roku po zaprowadzeniu niniejszej ustawy. Każda następna zmiana ma być w nim uwidocznioną.

Każdemu członkowi gminy wolno jest przejrzeć inwentarz.

Zakładanie i utrzymywanie inwentarza należy do naczelnika gminy, który także starać się ma o wpisanie do ksiąg hipotecznych wszystkich praw gminy względem nieruchomości. Pierwszy inwentarz przedłożony będzie Radzie gminnej do zatwierdzenia, a dwa odpisy zatwierdzonego inwentarza przedłoży naczelnik gminy Wydziałowi powiatowemu, który jeden z tych odpisów przesła Wydziałowi krajowemu.

O zmianach inwentarza uwiadomi naczelnik gminy w dwa miesiące po upływie każdego roku Radę gminną i Wydział powiatowy, który o tem doniesie Wydziałowi krajowemu.

Utrzymanie majątku zakładowego.

§. 67.

Zakładowy majątek i dobro gminy i jego zakładów mają być utrzymywane w całości i w dobrym stanie.

Do podziału zakładowego majątku lub dobra między członków gminy potrzebna jest uchwała Sejmu krajowego.

Użytkowanie majątku gminnego.

§. 68.

Majątek gminy i jej zakładów ma być w ten sposób administrowanym, aby przyniósł ile możności największy stały dochód. Nadwyżki roczne mają być użyte do pokrycia potrzeb w roku następnym, o ile by zaś na ten cel nie były potrzebne, należy je ulokować pożytecznie i do majątku zakładowego przyłączyć.

§. 69.

Dotychczasowy niezaprzeczony zwyczaj rozstrzyga, którzy członkowie gminy i w jakim wymiarze w użytkach dobra gminnego udział mają.

Rada gminna uwzględniając ten zwyczaj i istniejące specjalne tytuły prawne, uchwali postanowienia regulujące to uczestnictwo, przy czem ustanowić może opłatę za użytkowanie z dobra gminnego.

Rada gminna uchwali także sposób użytkowania z dobra gminnego; uchwała ta wymaga zatwierdzenia Wydziału krajowego.

Nadwyżka dochodów z dobra gminnego pozostająca po zaspokojeniu osób uprawnionych wpływa do kasy gminnej.

Rok administracyjny.

§. 70.

Rok administracyjny gminy zaczyna i kończy się równocześnie z rokiem administracyjnym państwa.

[Budżet i rachunki roczne.

§. 71.

Naczelnik gminy winien corocznie ułożyć budżet gminny i zakładów gminnych na następny rok administracyjny i przedłożyć go Radzie gminnej na trzy miesiące przed rozpoczęciem roku administracyjnego.

Rada gminna ma budżet uchwalić najpóźniej na miesiąc przed rozpoczęciem roku administracyjnego.

Rachunki z przychodów i wydatków gminy, funduszków i zakładów gminnych, lub pod zarządem gminy zostających winien naczelnik gminy najpóźniej w miesiąc po upływie roku administracyjnego przedłożyć Radzie gminnej, która obowiązana jest rachunki najdalej do dwóch miesięcy po ich przedłożeniu rozpoznać i załatwić.

Tak budżet jak i rachunki roczne, zanim Radzie do rozpoznania przedstawione zostaną, winny być poprzednio najmniej przez dwa tygodnie złożone do przejrzenia przez członków gminy, których spostrzeżenia przy rozpoznaniu budżetu i rachunków wzięte będą pod rozwagę.

Gdyby Rada gminna nie wstawiła w swój budżet należności, którą gmina uiścić jest obowiązana bądź na mocy ustawy, bądź na mocy wyroku lub dokumentu, mającego wedle ustaw moc egzekucyjną, ma Rada powiatowa prawo i obowiązek wstawić te należności w budżet gminy i nałożyć na ich pokrycie dodatki do podatków.

§. 72.

O dniu, w którym projekt budżetu i rachunki roczne Radzie gminnej przedłożone zostały, zawiadomi naczelnik gminy Wydział powiatowy.

Uchwalony przez Radę budżet i sprawdzone przez nią rachunki przedłożyć należy w dwóch odpisach Wydziałowi Rady powiatowej, który jeden odpis przedłoży Wydziałowi krajowemu.

§. 73.

Do sprawdzenia rachunków w §. 71. wymienionych Rada gminna wybrać ma komisję, która sprawozdanie i wnioski swoje Radzie gminnej najdalej do 6 tygodni przedłożyć ma.

Jeżeli komisja obowiązkom na nią w niniejszym paragrafie włożonym w oznaczonym terminie zadość nie uczyni i zwłoki należyście nie usprawiedliwi, zarządzi Wydział powiatowy wybór innej komisji, wyznaczając nowy termin do sprawdzenia i załatwienia rachunków.

Gdyby i to zarządzenie skutku nie odniosło, lub gdyby Wydział powiatowy się przekonał, że rachunki nie są należyście sprawdzone, Wydział powiatowy z ramienia swego zarządzi sprawdzenie rachunków na koszt gminy.

Od takiego rozporządzenia Wydziału powiatowego służy rekurs do Wydziału krajowego.

§. 74.

W zarządzie gminy i przy zawiadywaniu jej majątkiem należy trzymać się ściśle uchwalonego budżetu. — Na wydatki, które odłożony się nie dadzą, a we właściwej rubryce budżetu nie znajdują całkowicie lub w części pokrycia, potrzebne jest przyzwolenie Rady.

W razach nagłych, w których poprzednie przyzwolenie bez szkody i bez niebezpieczeństwa

nie może być uzyskane, może naczelnik gminy opędzić potrzebny wydatek, winien jednak pod własną odpowiedzialnością wyjednać sobie w przeciągu ośmiu dni zatwierdzenie Rady.

Pokrycie wydatków.

1. Z dochodów.

§. 75.

Wydatki na cele gminne mają być przedewszystkiem pokrywane z dochodów gminy.

Z majątku osobnego.

§. 76.

Jeżeli na pokrycie pewnych wydatków przeznaczony jest majątek, należy przedewszystkiem dochody z tego majątku na ten cel obracać.

Przeznaczenie tych dochodów nie może być zmienionem.

Wydatki połączone z posiadaniem dobra gminnego.

§. 77.

Podatki i inne opłaty, tudzież koszta dozoru i uprawy z posiadaniem i używaniem dobra gminnego połączone, o ile do ich pokrycia dochody z dobra gminnego do kasy gminnej wpływające (§. 68.) nie wystarczają, mają być ponoszone przez uczestniczących w pożytkach z dobra gminnego, a to w miarę tego uczestnictwa.

Wydatki odrębne.

§. 78.

Wydatki, dotyczące tylko interesu pewnych klas mieszkańców, lub posiadaczy gruntów lub domów, mają być ponoszone przez same tylko strony interesowane, o ile nie istnieją inne urzędzenia obowiązujące.

2. Prestacje.

§. 78.

O ile dochody w §. 75. oznaczone nie wystarczają do pokrycia wydatków na cele gminne, może Rada gminna nakładać:

a) dodatki do podatków bezpośrednich lub do podatku konsumcyjnego;

b) inne opłaty nie należące do kategorii dodatków do podatków;

c) posługi i roboty na cele gminne.

a) Dodatki do podatków.

§. 80.

Dodatki do podatków bezpośrednich mają być zazwyczaj nakładane na wszystkie w gmi-

nie przypisane podatki bezpośrednio, a to na wszystkie równo, to jest podług tej samej stopy procentowej. Dodatki te mają być rozkładane równo w całym obrębie gminy. Wyjątki od tych przepisów objęte są §. 85. i 86.

§. 81.

Dodatkiem do podatku konsumcyjnego można obciążać tylko konsumcyę w obrębie gminy, nie można nim obciążyć produkcji i obrotu handlowego.

§. 82.

Do nałożenia dodatków przenoszących 20% do 50% podatków bezpośrednich lub podatku konsumcyjnego, potrzebne jest przyzwolenie Rady powiatowej.

Do nałożenia dodatków do podatków bezpośrednich lub podatku konsumcyjnego przenoszących 50% do 100%, potrzebnem jest zezwolenie Wydziału krajowego za zgodą c. k. Namiestnictwa. Takie zezwolenie udzielonem być może tylko na lat pięć.

Gdyby porozumienie między Wydziałem krajowym a c. k. Namiestnictwem do najbliższej sesji sejmowej nie nastąpiło, sprawa winna być przedłożoną do uchwały Sejmu krajowego.

Dodatki na dłuższy okres, aniżeli lat pięć lub przenoszące 100% podatków bezpośrednich albo podatku konsumcyjnego, nakładane być mogą tylko na podstawie uchwały sejmowej i za Najwyższem zezwoleniem.

b) Inne opłaty.

§. 83.

Do zaprowadzenia opłat nie należących do kategorii dodatków od podatków bezpośrednich lub do podatku konsumcyjnego, jako też do podwyższenia istniejących już opłat tego rodzaju potrzebną jest ustawa krajowa.

Zezwolenie na dalszy pobór tego rodzaju opłat po zgaśnięciu mocy obowiązującej ustawy, którą zaprowadzone zostały, udzielone być może przez Wydział krajowy za zgodą c. k. Namiestnictwa, jednakże zawsze nie w wyższym wymiarze i nie na dłuższy okres czasu, jak dotyczącą ustawą dotąd dozwolone były.

Odmowa na prośby tego rodzaju może nastąpić tylko za uchwałą Sejmu krajowego.

Pobór taks gminnych za pojedyncze przez Reprezentacyę gminną w zakresie jej kompetencji udzielone uprawnienia, tudzież za używanie

zakładów gminnych i za inne w interesie stron przez organa gminne podejmowane czynności urzędowe, dozwolone być może przez Wydział krajowy za zgodą c. k. Namiestnictwa, jednakże bez naruszenia już dawniej dla poszczególnych poborów tego rodzaju istniejących postanowień prawnych.

c) Posługi i roboty.

§. 84.

Za uchwałą Rady gminnej mogą być wymagane posługi i roboty tak ciągle jak i ręczne.

Rada winna rok rocznie na następujący rok administracyjny oznaczyć cenę dziennych posług i robót.

Posługi będą wymagane kolejno. Wyjawszy nagle wypadki wskazane w §. 49. wolno jest każdemu wymagane od niego posługi lub roboty albo osobiście albo przez zdolnego zastępcę wykonać albo też wykupić się od nich, składając do kasy miejskiej ich wartość, obliczoną podług cen przez Radę ustanowionych.

Wyjątki.

§. 85.

Do opłacania dodatków do podatków bezpośrednich, niemniej do posług i robót nie mogą być pociągani:

a) urzędnicy i słudzy c. k. Dworu, państwa, kraju, powiatu, gminy, zakładów krajowych, powiatowych i gminnych, nauczyciele publiczni, wojskowi, jako też wdowy i sieroty tych osób co do ich płac służbowych i pochodzących ze stosunku służbowego pensyj, prowizyj, zapomóg i innych poborów.

b) pasterze dusz co do ich kongruj.

§. 87.

Do rozkładu dodatków na podatki bezpośrednie podług rozmaitej stopy procentowej potrzebne jest przyzwolenie Wydziału krajowego.

Ogłoszenie uchwał dotyczących prestacyj.

§. 87.

Uchwała Rady, dotycząca prestacyj musi być w gminie ogłoszona. Jeżeli taka uchwała potrzebuje wyższego zatwierdzenia, wolno natenczas każdemu członkowi gminy wnieść względem niej w ciągu ośmiu dni uwagi, które przy zasiąganiu wyższego zatwierdzenia przedłożone być mają.

Pobór prestacyj.

§. 88.

Dodatki do podatków mają być pobierane przez te same organa i ściągane za pomocą tych samych środków co podatki.

Tylko dodatki do podatku konsumcyjnego mogą być na żądanie gminy zazem z podatkiem rządowym lub samoistnie przez gminę pobierane.

Inne należitości pieniężne na cele gminne nałożone na podstawie ustawy lub prawomocnej uchwały Rady gminnej, niemniej kary pieniężne orzeczone podług niniejszej ustawy, pobiera naczelnik gminy przez swoje organa, a w razie nieuszczenia ściąga je w drodze egzekucyi na ruchomości w taki sam sposób, jak zaległości podatkowe.

Jeżeli obowiązany nie wykupiwszy się z posługi lub roboty, wzbrania się jej wykonać, naczelnik gminy poleci wykonanie takiej posługi lub roboty trzeciej osobie na koszt obowiązanego i ściągnie wydaną kwotę w sposób przepisany dla ściągania innych należitości pieniężnych

W nagłych wypadkach wskazanych w §. 49. mogą obowiązani wprost być zmuszeni do wypełnienia posług albo robót.

Konkurencyje.

§. 89.

Konkurencyja do budowli kościelnych, parafialnych i szkolnych, tudzież do budowy dróg jest przedmiotem osobnych ustaw.

Konkurencyje do pewnych potrzeb, oparte na specjalnych tytułach prawnych, pozostają w swej mocy.

DZIAŁ VI.

O zawiadywaniu specjalnemi sprawami ludności chrześcijańskiej i izraelickiej.

Prawa ludności chrześcijańskiej i izraelickiej.

§. 90.

W gminach składających się z ludności chrześcijańskiej i izraelickiej, pozostaje tak chrześcijańska jak i izraelicka ludność przy własności posiadania i używania zakładów i funduszów, przeznaczonych wyłącznie na swoje własne cele religijne, naukowe i dobroczynne i opędza z własnych zasobów wydatki na takie zakłady i inne cele religijne, naukowe i dobroczynne, w których wyłączny udział tylko jej samej służy.

O ile jednak te wydatki dotychczas opę-

dzane były z ogólnych dochodów gminy, powinny one i nadal z tychże dochodów być opędzane.

Zawiadywanie specjalnemi sprawami ludności chrześcijańskiej.

§. 91.

Specjalne sprawy ludności chrześcijańskiej (§. 92.), o ile zawiadywanie niemi podług ustaw należy do Rady gminnej lub Zwierzchności gminnej, zawiadywane będą przez Radę lub Zwierzchność podług przepisów niniejszej ustawy, z tem jednak ograniczeniem, że izraelicy członkowie Rady gminnej i Zwierzchności gminnej w głosowaniu nad temi sprawami i w załatwieniu tychże spraw w ogólności udziału mieć nie będą.

Gdyby jednak liczba chrześcijańskich członków Rady gminnej nie wynosiła przynajmniej połowy wszystkich jej członków, wybierają chrześcijańscy wyborcy gminy w sposób ordynacyą wyborczą oznaczony, dla załatwienia spraw ludności chrześcijańskiej tylu chrześcijan, ile będzie potrzeba dla uzupełnienia tej połowy.

Do ważności uchwał Rady gminnej w sprawach tego rodzaju potrzebną jest obecność więcej niż połowy chrześcijańskich członków Rady i bezwzględna większość głosów tychże członków.

Jeżeli naczelnikiem gminy jest niechrześcijaнин, wybiera chrześcijańska część Rady gminnej, a wedle potrzeby uzupełniona ze swego grona przewodniczącego i jego zastępcę, któremu służyć będą co do załatwienia spraw ludności chrześcijańskiej te same prawa i obowiązki, które na mocy ustawy służą naczelnikowi gminy.

§. 92.

Do specjalnych spraw ludności chrześcijańskiej należą:

a) sprawy kościołów i innych miejsc religijnych, sprawy obrzędowe, wykonywanie prawa patronatu, prezentowanie lub mianowanie pasterzy dusz, nauczycieli religii i sług kościelnych;

b) sprawy zakładów, fundacyj, stypendyów i innych funduszków, przeznaczonych dla chrześcijan lub na cele, w których tylko chrześcijanie udział mają;

c) sprawy majątku, stanowiącego wyłączną własność ludności chrześcijańskiej lub przeznaczonego wyłącznie dla tej ludności lub też zostającego w wyłącznym jej używaniu.

Zawiadywanie specjalnemi sprawami ludności izraelickiej.

§. 93.

Zawiadywanie specjalnemi sprawami ludności izraelickiej pozostaje przy dotychczasowej zwierzchności religijnej tej ludności.

Do tych spraw należą:

a) sprawy bóżnic, cmentarzy, sprawy obrzędowe, mianowicie rabinów, nauczycieli religii i sług obrzędowych;

b) sprawy zakładów, fundacyj, stypendyów i innych funduszków, przeznaczonych dla izraelitów lub na cele, w których tylko izraelici udział mają;

c) sprawy majątku, stanowiącego wyłączną własność ludności izraelickiej lub przeznaczonego wyłącznie dla tej ludności lub też zostającego w jej wyłącznym używaniu.

Prawo nadzoru Rady gminnej.

§. 94.

Prawo Rady gminnej do nadzoru, o ile takowy służy jej w ogóle na mocy ustaw, pozostaje nienaruszonym także względem przedmiotów w §§. 92. i 93. wymienionych.

§. 95.

Nakładanie dodatków do podatków, jako też innych prestacyj na członków gminy na cele w §§. 92. i 93. wskazane, nastąpić może tylko za przyzwoleniem Rady gminnej, o ile ustawy specjalne nie stanowią inaczej.

Jeżeli jednak w Radzie gminnej nie ma dwie trzecie chrześcijan nakładanie dodatków do podatków i innych prestacyj na chrześcijańskich członków gminy, na cele w §. 92. wskazane, nastąpić może za zezwoleniem Wydziału powiatowego.

Przeciw uchwałom w tej mierze, tak Rady gminnej jak i Wydziału powiatowego, służą te same środki, co i przeciw innym uchwałom tych władz.

DZIAŁ VII.

O łączeniu gmin.

§. 96.

Do gminy, niniejszej ustawie podlegającej, wcieloną być może granicząca z nią gmina wiejska lub małomiejska lub część takiej gminy, jeżeli Reprezentacye obu tych gmin na to się zgodzą, a Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem na wcielenie zezwoli.

Wcielenie takie nastąpić może w drodze

ustawy krajowej nawet wbrew woli gminy, jeżeli należyte wykonywanie policyi miejscowej tego wymaga.

W razie takiego wcielenia należy w drodze dobrowolnej zgody między gminami, a w razie nieudania się takiej zgody, w drodze ustawy krajowej uregulować stosunki co do posiadania i użytkowania własności gmin połączonych.

DZIAŁ VIII.

O nadzorze nad gminami.

§. 97.

Rada powiatowa a w jej zastępstwie Wydział powiatowy czuwa nad tem, aby zakładowy majątek i zakładowe dobro gmin i zakładów gminnych nie zostały uszczuplone.

Sejm a w jego zastępstwie Wydział krajowy ma najwyższy nadzór nad całością zakładowego majątku i zakładowego dobra gminy i zakładów gminnych.

Wydział krajowy może w tym celu żądać objaśnień i usprawiedliwień od Rady gminnej i Zwierzchności gminnej albo za pośrednictwem Wydziału powiatowego, albo też bezpośrednio, może również i przez delegowanie komisji zarządzić dochodzenia na miejscu.

W wykonaniu tego prawa nadzoru upoważniony jest Wydział krajowy w razie potrzeby użyć stosownych środków zaradczych.

Zatwierdzenie uchwał przez Radę powiatową.

§. 98

Do spraw, w których uchwały Rady gminnej muszą być przedkładane Radzie powiatowej do zatwierdzenia, należą prócz spraw wymienionych w §§. 2. i 82. także następujące:

a) pozbywanie, zamiana, przeistaczanie, zastawianie lub stałe obciążanie rzeczy należącej do zakładowego majątku lub dobra gminy albo jej zakładów;

b) zaciąganie pożyczki lub przyjmowanie zobowiązania, jeżeli kwota pożyczki lub wartości ciężaru wynikającego ze zobowiązania łącznie z długami już istniejącymi przewyższa roczne dochody gminy a względnie zakładów gminnych;

c) nabytki i przedsiębiorstwa nie należące do zwykłego zarządu, jeżeli dla pokrycia wynikającego ztąd wydatku potrzeba zaciągnąć pożyczkę lub obciążyć gminę prestacyami;

d) wydzierżawienie na dłuższy czas, niż na lat sześć lub w inny sposób, niż przez publiczną licytację najwięcej ofiarującemu;

e) opuszczanie czynszu najmu lub dzierżawy w części lub w całości i w ogóle opuszczanie i odpisywanie wierzytelności i pretensyj gminnych.

§. 99.

Uchwały Rady gminnej, do których ważności potrzeba przyzwolenia Sejmu, mają być podawane do Rady powiatowej, która je wraz z swoim zdaniem przez Wydział krajowy Sejmowi przedłoży.

Rekurs do Wydziału powiatowego.

§. 100.

Wydział powiatowy rozstrzyga rekursy przeciw uchwałom Rady gminnej i Zwierzchności gminnej we wszystkich sprawach własnego zakresu działania.

Przeciw dodatkom do podatków rekurs wnoszonym być może, o ile dodatki te przechodzą wysokość ustawami dozwoloną lub o ile w granicach tej wysokości nastąpił niestosowny rozkład.

Każdy rekurs ma być wnoszonym na ręce naczelnika gminy w nieprzekraczalnym terminie 14 dni od dnia obwieszczenia uchwały lub za wiadomienia o niej.

Władza dyscyplinarna nad Zwierzchnością gminną.

§. 101.

W sprawach własnego zakresu działania może Wydział powiatowy pojedynczym członkiem Zwierzchności gminnej dawać upomnienia i nakładać kary pieniężne do wysokości 20 zł. w. a.

Kary te wpływają do kasy gminnej na fundusz ubogich gminy.

W razie cięższego przekroczenia lub ciągłego zaniedbywania obowiązków, może członek Zwierzchności gminnej na wniosek Wydziału powiatowego być zawieszony w urzędowaniu przez polityczną władzę powiatową.

W razie niezgodności tych władz orzeka polityczna władza krajowa, za zgodą Wydziału krajowego.

Po przeprowadzonym śledztwie dyscyplinarnem może polityczna władza krajowa za zgodą Wydziału krajowego złożyć z urzędu członka Zwierzchności gminnej, a nawet na przeciąg czasu nieprzekraczający lat trzech uznać niezdolnym do piastowania tej posady.

Członek Zwierzchności gminnej, uznany winnym, ponosi koszt dochodzenia.

Władza dyscyplinarna, służąca Wydziałowi powiatowemu, trwa jeszcze przez lat trzy po zgaśnięciu mandatu członka Zwierzchności gminnej w tym celu, aby go znaglić do zdania urzędu i złożenia rachunków z czasów urzędowania jego.

Mianowanie zastępcy dla gminy.

§. 102.

Jeżeli w sprawie prywatnej spornej między gminą a pewną klasą członków gminy lub pojedynczymi jej członkami Rada gminna ze względu na prywatny interes radnych nie byłaby bezstronna, Wydział powiatowy starać się będzie spowodować dobrowolną ugodę, gdyby zaś ta do skutku nie przyszła, przeznaczy dla gminy zastępcę do przeprowadzenia sprawy drogą prawa. Prawo Rządu do nadzoru i wstrzymania uchał.

§. 103.

Rządowi służy prawo nadzoru nad gminami w tym kierunku, aby swego zakresu działania nie przekraczały i nie działały wbrew ustawom.

To prawo nadzoru wykonywa polityczna władza powiatowa. W tym celu może ona żądać udzielenia sobie uchwał Rady gminnej i potrzebnych wyjaśnień.

Przełożony władzy politycznej lub jego delegowany ma także prawo być obecnym na posiedzeniach Rady gminnej, może jednak zabierać głos tylko wtenczas, gdyby Rada zamierzała naruszyć ustawy lub przekroczyć swój zakres działania.

§. 104.

Polityczna władza powiatowa ma prawo i obowiązek zakazać wykonania uchwały powziętej przez Radę gminną, jeżeli ta uchwała przekracza zakres działania Rady lub sprzeciwia się ustawom.

Przeciw takiemu nakazowi służy rekurs do politycznej władzy krajowej.

Jeżeli sprawa należy do własnego zakresu działania gminy, winna polityczna władza powiatowa o wydanym zakazie uwiadomić równocześnie Wydział powiatowy.

§. 105.

Polityczna władza powiatowa ma także rozstrzygać zażalenia przeciw zarządzeniom naczelnika gminy, naruszającym lub mylnie zastosowującym ustawy, o ile te rozporządzenia nie są oparte na takich uchwałach Rady gminnej,

względem których rozstrzyganie rekursów należy do Wydziału powiatowego.

W sprawach poruczonego zakresu działania rekurs w każdym razie ma być wnoszony do politycznej władzy powiatowej.

Środki zaradcze na koszt gminy.

§. 106.

Jeżeli Rada gminna zaniedbuje albo wzbrania się dopełnić obowiązków w moc ustaw na gminie ciążących, polityczna władza powiatowa ma na koszt i stratę gminy zarządzić środki zaradcze.

Jeżeli sprawa należy do własnego zakresu działania gminy, a nie zachodzi przypadek nagłego niebezpieczeństwa, polityczna władza powiatowa winna przed zarządzeniem środków zaradczych porozumieć się z Wydziałem powiatowym.

§. 107.

Polityczna władza powiatowa ma prawo nałożyć na naczelnika gminy lub jego zastępcę, przekraczającego lub zaniedbującego swe obowiązki w sprawach poruczonego zakresu działania, karę aż do 20 zł. w. a.

Kara ta wpływa do kasy gminnej na fundusz ubogich gminy.

Jeżeli uchybienie obowiązków jest tego rodzaju, że sprawowanie czynności poruczonego zakresu działania nie może być dłużej zostawione naczelnikowi gminy bez narażenia dobra publicznego i jeżeli Rada gminna na wezwanie temu nie zaradzi, może polityczna władza powiatowa na czas trwania tego stanu ustanowić na koszt gminy organ do sprawowania rzeczonych czynności.

Tak i w tym razie jak i w razach wskazanych w §. 106. należy postępować z wszelką możliwą oględnością, tak aby gmina więcej nad konieczną potrzebę obciążoną nie była.

Rozwiązanie Rady gminnej.

§. 108.

Namiestnik może Radę gminną rozwiązać. Gminie służy rekurs do właściwego Ministerstwa.

Rekurs taki musi być podpisany przez naczelnika gminy lub przynajmniej przez jedną trzecią część członków rozwiązanej Rady gminnej.

Rekurs ten nie ma mocy wstrzymującej.

Najdalej w sześć tygodni po rozwiązaniu winien być rozpisany nowy wybór. Tymczasowy

zarząd może być poruczony naczelnikowi z przydanymi mężami zaufania, których c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym wyznaczy.

Jeżeli ze strony c. k. Namiestnictwa lub Wydziału krajowego podniesiony został zarzut przeciw powierzeniu tymczasowego zarządu naczelnikowi gminy, natenczas Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym zarządzi co potrzeba dla tymczasowego załatwienia spraw bieżących.

Sprawy w §. 98. wymienione nie należą do zakresu działania tymczasowego zarządu.

JE. Książe Marszałek. Wniosek jest dostateczną ilością podpisów zaopatrzony, postąpię z nim regulaminowo.

Porządek dzienny wyczerpany.

Następne posiedzenie odbędzie się w piątek o godzinie 2. po południu, a to dlatego, abyśmy krótkimi sesjami, jakie są, nie przerywali prac komisyjnych. Dla tego zdaje mi się odpowiednią rzeczą, aby cały ranek był przeznaczony na prace w komisjach a po obiedzie abyśmy mieli sposobność pracować tak długo, jak długo będzie potrzeba.

Porządek dzienny zostanie Panom rozesłany do domów.

Posiedzenie zamknięte.

Koniec posiedzenia o godz. 1. z południa.

